

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

Caput VII. Iconum Pari septimo respondens. Xaverii Posthuma Gloria. 1.
Per Indias, maximeque in urbe Goa. Tabul. XIII. (Mortuum prophetavit
corpus ejus. Eccli. XLVIII. Quicumque glorificaverit me, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

CAPUT VII.

Iconum Pari septimo respondens.

Xaverii Posthuma Gloria

Per Indias, maximeque in urbe Goa,
Tabul. XIII.

Per Europam, ac praesertim Neapoli.
Tabul. XIV.

PARS CAPITIS PRIOR.

Mortuum prophetavit corpus ejus. Eccli. XLVIII.

Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum.
I. Reg. II.

MORS sola fatetur, ut ait graviter Satyricus, *Quantula sint hominum corpuscula.* Specie corruptâ, succiso robore, gloriâ extinctâ, sic ea spoliât, sic pefumdat; ut informia, actionis motusque expertia, quæ prius admirationem creabant spectatoribus, jam sensus mortalium horrore avertant. Vivis intoleranda, vel castissimorum hominum cadavera, altè defodiuntur; humo-
que

que obruta, quantovis regalium apparatu mausoleorum, extrâ marmore & auro nitentium, superbè contegantur maximorum principum corpora, jacent in suis sordibus, foedissimeque & miserrimè computrescunt. Sed quod Elisæi corpus ingenti excellentique animo domicilium præbuit & ministerium, etiam à morte vim servat mirificam, de quâ jam superiori capite diximus, & immortalem Prophetæ apud Deum gratiam testatur. Integram hoc tamen atque incorruptum perstitisse non accepimus; uti authenticè constat de sancto virgineoque Xaverii corpore. Quæ quidem conservatio & integritas eò mirabilior extitit, quòd vivæ calcis vim & acrimoniam vicerat.

Cùm enim perlata Xaverii mors esset ad navim; factoque concursu, dolori qui piorum animos occuparat, admiratio successisset veneratioque intuentium illam sopiti magis quàm mortui speciem, & cœlestem quandâ ore ad aspectum iucundissimo spirantem gratiam: placuit arcam, in quam sacrum pignus includebatur, calce opplere, ut exesis brevi carnis ossa, barbaro utique solo non deferenda, Malacam redeuntes asportarent. Interea saviente per hiemem, intractabilique mari, terræ mandatur; Georgii maximè Alvaris operâ, cum Francisci Aghiari, & Antonii Sinæ fidelibus religiosisque in eum, quem vivum eximie coluerant, defunctum officiis. Hi Patris humandi, dum suo ipsum sacerdotali induunt ornatu, vilem detritamque togam, ut pretiosiores omni Serum veste reliquias, ex magna parte dissectam inter se partiuntur. Iisdem præcipuè curantibus, ubi verna tempestivitas navigationis affuit, suum à sepulcro depositum repetitur.

Atenim, qui missus à Præfeto navis erat, inspecturus, ecquid calce confectum corpus, ossa nudata, quæ devehî in Indiam commodè possent; ecce tibi, non modò inconsumptum, sed vivo quàm-simillimum corpus à se repertum hero miranti, vixque fidem habenti, renunciat. Rei tamen adeo inexpectatæ & incredibilis argumentum producit, frustulum carnis femore decisum, ac puro & suavi cruore humectatum. Vulgato nuntio, tantum ad spectaculum repente effusi universi. Corpus à trimestri jam spa-

tio in viva sepultum calce, integrum conspiciunt, & quale primum, recens à morte, fuerat conditum. Obstupescunt scilicet, atque omnia certius cognituri, explorant considerantque propius: undique extersâ calce corpus eductum curiosè atrectant. Tabi prorsus intactum, solidum, succo plenum, & molle tactu comperiunt; nullâ calcis edacitate, labe sepulcri nullâ perstrictum; vestes quoque illasas & nitidas; ac speciosam insuper faciem, beatique animi certam imaginem. Ad hæc, novi ignotiq; generis fragrantia perfunduntur, quæ cunctos Indiarum terrarumque odores longè superet, nec nisi à cælo manare queat; viro sane illi debita, qui *bonus* ubique *odor Christi* fuisset.

Tum porrò omnes, æqui, iniqui, verè Sanctum, verè Apostolum conclamare; supplices coram se abjicere; manus pedesque summa cum reverentia & pietate, multis cum lacrymis, quâ dolore, quâ gaudio affluentibus, exosculari. Jam, qui Malacensis Præfecti gratiâ malè vivum habuerant, acerbè moestèque suam perfidiam, suam cœcitatem detestari, veniâ à Magno Patre, ab immortali Thaumaturgo demissè orare; nec ipsi domino suo parcere, quo autore flagitium illud conceperant, aut veris & liberis violentiæ iniquissimæ atrocissimæque maledictis temperare.

Mox eadem, unde extractum fuerat, arca & calce reconditum, ad onerariam corpus sacrum efferunt: & quamvis indignos, felices oblato se præsidio reputant; clementiâ confisi videlicet, ac benignitate nunc perfectissimâ præpotentis Apostoli, dum viveret, injuriis gratias referre amantis, genere ultionis pulcherrimo. Neque irrita cecidit spes. Xaverio terrores illi navigantium cessere, eo potissimum dominati pelago typhones: ac postea sinu isto, qui felices viri cœlestis reliquias subvexisset, diu abstinuere; mitius etiam vicinos tractus vexavere.

Expeditâ igitur lætaque navigatione Malacam venit. Quò præmissâ scaphâ cum esset de Sancti Patris Francisci morte allatum, auditumque appropinquare jam corpus incorruptum, ac terræ pariter marique veneratum: exarsere Malacenses novo animorum motu, & plurima &

maxima in se tanti hospitis cultorisque Apostolici merita recolentes. Atque hoc impensius honores mortuo debitos rependant, quò nuper indignius eadem in urbe tractatus à Governatore, & dictis & factis vel ad infidelium stuporem perbacchante, ab ejusque servis petulantissimis divexatus passim fuerat. Necdum infelix Atàida, miraculi præsentis oblatâ luce, ad mentem rediit: sed quâ insolentiâ nec diras Pontificias, neque Indici Proregis sanctiones de Sinica legatione veritus, Divina simul humanaque jura violarat; tum raptim despectam ex aula sua irridens populi supplicationem, dum Xaverii corpus, in portu solennibus officiis à Clero ceterisque ordinibus exceptum, per vicos multo cum splendore funalium gestaretur, ludo institit perditus. Et Mahometanos ethnicosque impietate superavit: qui ipsi, nonnullo sensu pietatis in spectatissimum sanctitate & miraculis Patrem, pompæ sese admiscebant. Verùm magno stetit illi contumacia; quod alibi jam notavimus: ut contrâ salutaris evenit sua civitati religio.

Divinam ultionem Franciscus Malacæ, inde postremùm solvens, urbi flagitiis contaminatissimæ, ac tum capitali sacrilegio obstrictæ denuntiarat; calceorum etiam pulvere in eam excusso: prout à Christo mandatum Apostolis in Evangelio, & nominatim à Paulo & Barnaba in Actis legitur Apostolicis observatum. Graves justasque minas teterrima cum fame lues consecuta pæne oppidum exhausserat. Sed acceptâ veluti satisfactione Apostolus, pristinæ suæ in Malacenses charitatis memor, quas intentarat pœnas, ita compressit ac sustulit: ut, ex quò fuit urbi illatum honorificè corpus mirificum, nec quenquam eorum, qui erant adhuc intacti, pestis affecerit; nec eorum, quos contigerat, quenquam confecerit. Præterea ex appulsu frequenti navium annonâ affluente, salus ac felicitas, dudum Xaverii discessu ablata, cum Xaverio Malacam reductæ postliminio videbantur.

Nec tamen, quo par erat, cultu pignus augustum Dnstanter profecuti sunt Malacenses. Delatum corpus ad eiparâ Virginis ædem Montanam, Societati J^{esu} attributa

tam, & conservatam (licet Patrum nemo in urbe superesset, cunctis ab Xaverio ipso propter Ataidæ nefariam grassationem jussis decedere:) eademque in æde, pro januâ sacrarii, conditum Lusitanico ritu, nullo arcæ munimento. Quanquam non defuit admiratio spectantium corpus illud, cui mensis jam quartus in sarcophago, media in calce jacenti claudebatur, integerrimum, notamque formæ dignitatem retinens; unde etiam cœlestis halabat odoris suavitas. Accessit novum in sepultura miraculum. Corpus enim cum fossæ angustia non facilè caperet, inflexum compressumque, nonnihil laceratâ ad humerum carne, sanguinem fudit; sed qualis vivo corpore manasset, sincerum ac purpureum, & verò jucundissimè fragrantem. Vertit in honorem injuria: neque dubio Providentiæ superæ consilio permissum est, minùs quàm decuit, reverenter humari sacras mentis beatissimæ exuvias, quò testatior clariorque existeret sancti corporis integritas; quod ut antea vivæ calcis acrimonia illæsum, sic terræ situ nulla ex parte fuisset tabefactum.

Patuit id primùm piâ curiositate Joannis Beiræ, Sacerdotis è Societate: qui Goâ Molucas ad insulas cum sociis duobus Evangelii causâ missus, ex itinere Malacam adiit: diversorioque usus ædi, in qua conditus erat Xaverius, proximo: ut divini studio viri maximo tenebatur, omnino statuit, quod erat famâ celebratum, visu comprobare. Ergo tacita nocte subit in templum, adhibito cum paucis aliis delectis Jacobo Pereria, carissimo fidelissimoque Xaverii amico. Eruitur corpus humo, ubi quinque ipsos menses jacuerat, nec ullo inde contracto vitio, ne odoris quidem corruptâ suavitate. Lævo tantùm lateri impressum vulnus ex offensione lapidis, cum ingesta calcataque terra permisti. At id ipsum reliquiis & speciem & admirabilitatem addiderat, quòd plaga sanguine fluxerat purissimo. Quemadmodum & sudarium, quo erat velata facies, tanquam recenti cruore purpuratum, animos primo aspectu defixerat. Ceterùm vestimenta omnia, extima intimaque, perinde ac si loco maximè idoneo composita extructaque fuissent, incredibiliter munda splendidaque cernebantur.

Quare cunctis, qui aderant, visum nefas est, terrâ deinceps premi corpus, quod tam insigni Deus miraculo & honestaret ipse, & colendum mortalibus ostenderet. Nec cunctatus Pereria, qui suis antè sumptibus festum funus eidem venerando corpori, cum primùm fuit Malacam advectum, curaverat; ultro suscepit hanc speciosi officii partem, amicissimo quondam viro, tum patrono certissimo deferendi. Capsam è pretioso ligno celeriter instrui iussam, eamque auro textili convestitam suppeditat: in qua repositum corpus, asservatumque in domesticis penetralibus fuit, donec opportuna Goam navigatione transferretur. Quo temporis intervallo illud quoque mirum contigit, ut accensus coràm cereus, qui vix horas decem ardendo explere poterat, duodeviginti ipsos dies perpetuò deflagraret; ac cera, quam subjecta pelvis excepit, gravior priore integri cerei pondere mox reperiretur.

Interim, novis ad expeditionem Apostolicam è Xaverii conspectu & contrectatione ductis animis, Beira Molucum perrexit; altero è sociis, Emmanuele Tavorâ, Malacæ relicto ad custodiam sacri pignoris, multiplici perennique miraculo conservati. Sub idem tempus, percommode ac Divino sanè ductu advenit, è Japonia rei Christianæ causa in ultimam delegatus Indiam, Petrus Alcaceva; qui conjunctis cum Tavora curis thesaurum illum, opibus Orientis universis luculentiorum, transportavit, nec sine crebris in itinere miraculis. Una tum Malacæ navis fuit, quæ Goam navigaret; sed ita fragilis, ut suas illi merces credere institorum auderet nemo. At ubi eâ Xaverii corpus vectum iri cognitum est, sua eidem capita securi latique vectores commiserunt.

Et verò præsentissimam opem tulit onerariæ felix sarcina: nec frustra conceptam sui præsidii fiduciam passus est Xaverius, frustrâve suis impensos reliquos honores; cum Lopius Noronia ad eas excipiendas navim suam ornasset vexillis, tormenta ipsa bellica serico obtexisset; cubiculum apparasset, peristromatis excultum, cereis collucens, ubi collocatum religiosè corpus haberetur. His, inquam,

honoribus præclaram in via retulit gratiam Xaverius: ac primùm, cum vadis illisa pertinaciter adeo carina hæret, nullâ ut arte & operâ posset à nautis eximi, vel moveri. adfuit in tempore subsidium, oborto, quem cœli præsens temperatio abnuebat, vento vehementissimo; qui onerariam adversus impellens, retrò per eundem, quem illa syrti inararat altissimeque impresserat, fulcum egit emisitque in apertum mare. Atque hoc ne quis fortuitum interpretaretur; simul ac discrimini erepta navis cursum tenuit, procella concidit.

Jam ultro faventem, suppetiasque ferentem experti Apostolum, in tumultuosiori imploratum periculo Tutelarem sensere. Ad Ceilani fauces navis tantâ vi incurrit offenditque in cœcos exitialesque scopulos; ut mirum fuerit vetustam onerariam, suâque sponte ruinosam, ipso impetu non dissultasse. Excusso quidem gubernaculo infixâ penitus saxis, nauticum omne ministerium irrito labore fatigavit, atque in desperationem conjecit. Trepidè arreptis securibus incassum malo succiso, jacturam facere moliebantur. Verùm assiduâ quasi arietatione undarum verberata undique navis, nec levâri poterat oneribus, nec ullo modo evelli cautibus, nec contra assultus fluctuum continuos defendi. Unum afflictis perditisq; restat perfugium, Xaverii corpus: quod in foros elatum circumfusi venerantur accensis facibus, multoque cum fletu invocant; supplices ut suos pro solenni benignitate Divus respiciat, neu tot clientes hospitesque absumi unâ cum suo ipsius corpore sanctissimo, totque ac tantis miraculis inclyto sinat. Non hæ tanquam surdo cadaveri fusæ preces lacrymæque: audita vota faustus declaravit exitus. Subter carinam illico sonitus, velut ab immani fragosæque labe, violentus redditur: ex quo nautæ vectoresque, attoniti juxta gavisique, diffractum intellexerunt, cui inhæserant, scopulum, ac medium inter discissas partes aperuisse tramicem & alveum. Jamq; navis in altum evaserat; & obsecundante vento Cocinum incolumis est delata: ubi lætissimo concursu & cultu civitatis acceptum institutoris parentisq; optimi corpus.

Inde cùm Baticalam ventum esset; primaria ejus oppidi femina, Antonii Roderici conjux, quæ jampridem ex gravî decumbebat morbo, magnâ contentione impetravit à suis, ut in conspectum sacri corporis deferretur; & ipso, quam speraverat salutem, visu recepit. Quin etiam cùm ex limbo Xaverianæ vestis defectam particulam obtinuisset, eâ in thecam argenteam inclusâ febres postmodum & à viro & à filio depulit; aliosque multos periculosè laborantes, ac medicis insanabiles persanavit. Ita salutaris ægrotantibus Baticalæ extitit appulsus navis & mora, quæ nautis incommoda molestaque accidit, ventis reflantibus non sine Divini mente Numinis.

Navarchus, tarditatis impatiens, Proregi ac Patribus nuntium ipse gratissimum advecti propè corporis afferre cursim actuariolo festinavit. Præerat tunc D. Pauli collegio atque universæ provinciæ Societatis Jesu Indicæ Melchior Nunnius, ab ipsomet Xaverio ante suum in Sinas discessum, Gaspari Barzæo si quid humanitus accidisset, obsignatis rite literis subrogatus. Is ab Alphonso Noronia Prorege, in Sancti Patris memoriam egregiè animato, biremim accipit instructam ad optatissimum corpus celerimè Goam pervehendum. At navarchus, qui suæ incolumitatem onerariæ imposito corpori se debere & agnoscebat & profitebatur; hanc veluti sacram ancoram sibi auferri ægerrimè ferens, deprecabatur enixè spoliationem ejusmodi; atque obtestabatur, ut iter, cujus propè jam terminum tangebatur, cœlesti pignore securum conficere omnino liceret. Nec vanus jacturæ suæ augur probatus est. Cum enim vicisset intuendi quamprimum Xaverii aviditas; simul ac navis fulgentibus vexillis, aliisq; ornamentis decorata, inter festam tormentorum explosionem suorum, aliarumque navium, eodè fortè appulsarum, corpus sibi creditum reddidit, exoneratis quoque mercibus; in ipso portu, & silente quietoque mari, sponte defedit: ut constaret, quâ tandem ope, inutilis prius ac ferè dehiscens, brevia scopulosq; superasset.

Jam verò Melchior, qui cum sociis aliquot Goâ secum adductis corpus integrum ac spiranti non absimile, summa

cum admiratione piisque mista lacrymis lætitia, antequam in biremim transferretur, aliquandiu conspexerat; ejusdem libera per otium contemplatione oculos animumque fatiavit. Nam celoce provectus Rebendam, mille & quingentos passus Goâ distantem, hinc substitit, dum pompa, nequaquam lugubris, in urbe regiâ ad excipiendum postero die Xaverium comparatur. Depositus in Virginis Matris ædiculâ sancti custos pignoris locus: quem solus nocte intempestâ Melchior cupidè venerabundeque aperiens, corpus attentè collustrat contrectatque suavissimè. Illum oris habitum ac nitorem, illam totius corporis integritatem ac speciem, *umbram futurorum bonorum*, aut planè *ipsam imaginem* speculatur beatitatis. Vestes etiam contuetur à membris exanimis ita non corruptas, ut custoditæ potiùs, & ab officina recentes, vel in arcâ domestica, non ferali, nedum in calce humique, habitæ videantur. Japonicam profectionem toto pectore Nunnius jamdudum cogitabat. acrioribus hinc studiis accensus, lineum amiculum ceteris Francisci vestimentis obductum detrahit; quemadmodum olim palmeam sibi tunicam Pauli eremitæ magnus Antonius vindicarat, & ad solennes dies adhibendam reservarat; ut annotavit Maffei, ex eoque Turfelinus & Orlandinus. Hoc adeo amiculum vir egregius secum in Japoniam tulit, quo & ornamento religiosissimas inter gratulationes gauderet, & Apostoli monumento animos excitaret suos, & Divini humanique favoris veluti illicio Regum populorumq; corda conciliaret. Nec Xaverii veste magis, quàm virtute indutus, homo verè Apostolicus, expeditione susceptâ mox præclaram in Japonia operam posuit.

Educta postridie Goâ ad Rebendarium Divæ MARIÆ facellum pompa multiplex. at ego cùm funus triumphale jam carmine expresserim, novis hinc pingendum coloribus haud retractabo. Non dicam, quàm crebri myoparones, ad justæ classis modum; quàm ornati vexillis, facibus ac symphoniis, Lusitanicæ Indicæq; nobilitatis lectissimo vehente flore, obviam processerint: ut navigium illud ornatissimum, quo navigio extabat admirandi venerandiq;
corporis

corporis arca velo aureo circumfluens, pio lætoque carmine circumsonantes medium splendido comitatu Goant perduxerint. Non repetam quanta omnium ordinum ad occursum celebritas; quàm effusa summorum infimorumque studia, totâ in portum locaque ad spectandum opportuna effervescente civitate; cunctâ Indiâ ad dulcissimum Patris communis aspectum cultumque convolante, ut funalium innumerabili copiâ undæ oræque maris longè ac latè coluceant: ut templorum undique turribus festo æris sono concrepantibus; in littore, in urbe, acclamationibus & cantibus, lacrymis & votis, submissis genibus atque adeo stratis humi corporibus, receptum ab univèrsa multitudine corpus; sacro præeunte agmine, subsequente cum Magistratibus Prorege, inter confertam infinitamque turbam per vicos aulæis intentos, sparsos floribus, odoribus incensos, clarissimo ferculo invehatur. Singulas honoris gaudiique publici partes non edisseram: hoc dicam, nullum aliquando Cæsareum post victorias Romam ingressum, aut imperatoris gloriæ spectaculum fuisse verâ æstimatione componendum cum hoc Xaverii magnificentissimo funere, seu triumpho pulcherrimo; quo Apostoli corpus, tot meritis consecratum, tot insignium donis cœlestibus, inter frequentia terrâ marique miracula, inter gestientes populorum concursus, à Sinarum finibus ad extremas Indias fuit deportatum, atque in ipsâ Orientis regiâ susceptum amplissimo ac verè triumphali apparatu.

Non panegyrica oratio, qualis ad illustrium virorum exequias haberi solet, à concionatore elaborata Xaverium cohonestavit: sed hominis, humano propè fastigio superioris, immortalibus elogiis omnia personabant. Qui tot gentium Magister, in gloriæ Divinæ præconio sese vivus innumeris linguis exercuerat; tunc Orientalium nationum simul omnium (ex quibus advenæ plurimi semper Goæ in emporio celeberrimo versantur) linguis diversis, at idem sonantibus, & quodam, ut in re Apostolica Magnus eloquitur Leo, *humanarum vocum exultante concentu* gloriosissimè fuit collaudatus. Alii virtutes Francisci heroicæ, alii prædictiones assiduas eventu confirmatas, alii miracula omnis generis passim edita prædicabant.

Hi labores Apostolicos, terrâ marîq; obitos; difficillima & gesta & tolerata; Comorinum, Travancoridem, Mauricas, Molucas, Japonias insulas, regna sexcenta ad Christianam vocata fidem commemorabant. Illi crebras ardentisque ad populum conciones; vel puerorum & servorum, vel nautarum & militum institutiones quotidianas; neque ex colloquiis familiaribus & officioso convictu, quàm ex publicis adhortationibus & cœlestium minarum terrore fructum tenuiorem collectum. Jam perpetua referebant ministeria, custodiis, xenodochiis, &, quorum nec confectus ferri vulgò posset, leproforum atque ulcerosorum nosocomiis exhibita; animæque partam sanitatem agris, vincis germanam à scelerum nexu libertatem. Jam nec diurnâ contentam exercitatione piam sollicitudinem; & noctu magnis vocibus per urbium compita, vel probos cives, vel flagitiis indormientes excitantem ad animas, seu letalis noxæ conscias, seu piacularibus cruciatis flammis, precibus adjuvandas; & cujusque conscientiam hujusmodi admonitione conventam, ad suimet gerendam curam sedulo accendentem. Nunc erectam acremque pro Neophytis, & inopibus quibusque oppressis, adversus potentium injurias constantiam; nunc honoris humani fugam, suppressos titulos, & ad plebeiorum pedes sacerdotum abjectam Nuntii Apostolici dignitatem; ac dissimulandis, aut aliorum fidei adscribendis miraculis spectatissimam animi demissionem, ipsis miraculis admirabiliorem extollebant. Tum eximium paupertatis amorem, tum singularem abstinentiam, tum longissimas precandi inexplebili studio vigiliis, tum asperas cruentasque flagellationes, ceteraque Xaverii instituta, sive publica, sive furtim observata, inter navigandum præsertim deprehensa, recensabant. Virum denique divinum, omni virtutum genere eminentissimum, sed charitate potissimum, descriptis à Paulo numeris omnibus planè absolutâ; Prophetam, Apostolum, Thaumaturgum, ad Indiarum salutem genitum, in salutis publicæ insatiabili procuratione consumptum, passim ac promiscuè inter se laudatrix turba, multo cum pietatis sensu desiderioque, appellabat.

Et aderant Xaverianarum vaticinationum testes, qui & animi sui ab illo detecta arcana; & , quæ sibi omnino remotis arbitris contigerant, procul ab eodem perspecta; & quæ postea accidissent, cuncta prænuntiata narrarent. Aderant miraculorum (quæ nos multa, sed editis longè pauciora percurrimus) non auditores modò, nec solum spectatores; verum & qui Sancti Patris in sese admirabiliter beneficam vim expertam testificarentur palam: in iisque nominatim Deirus ille, de quo jam supra, comes olim magni Patris, tunc ex ipsius prædictione Franciscus. Sed quid ego præteritorum allata prodigiorum testimonia loquor, cum ista, quæ Xaverius urbi importatus est, pompa crebris fuerit illustrata miraculis? Et aura quidem beati corporis dulcissima, nec quidquam terreni spirans, ac longè in omnem partem diffusa, & sensus oblectatione & animos pietate commovebat. Ægros quoque neglecto medentium imperio ad Trajani conspectum, quasi ad salutem sanitatemque prorepisse, dictum assentatoriè à Plinio consule; à nobis de Xaverio candidè verèque usurpetur. Non hinc hominum inanis projectaque curiositas; at prudentissima valetudinis cura, fiduciaque justissima. Sospitalis extitit ægrotis conspectus afflatusq; Xaverii; illis etiã, quos morbi gravitas ita penitus lecto affixerat, ut nec produci in apertum, neque ad fenestras admoveri, aut omnino moveri loco possent, ipsa invocatio salutaris: uti Joannæ Pereriæ, quæ trimestri ægritudine confecta, suppliciter appellato Xaverio confestim recreata est: uti puellæ, quam accenso jam lustrali cereo, in extremum adductam discrimen, simul ac mater Sancto Patri commendavit, ex mortis faucibus planè sanam revocavit.

Templum à pompa illa palmaria Christus Hierosolymitanum ingressus, cæcos & claudos ibi sanavit. ovatione splendidissima, aut triumpho potius, ut demonstravi, celeberrimo in ædem Collegii Goani invectus, cæcos, mancos, elephantiacos, aliisque morbis conflictatos in integrum restituit Christi beneficio meritoque suo Xaverius: cui & hoc aptare licet; *virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Atenim clarissimum ipse miraculum integro corpore

oculos animosque omnium rapiebat. Instratum auro phetrum seponi Melchior jusserat ad aram principem, turbæ objectis cancellis, ne sanctas populus reliquias frustatim diriperet. Ecclesiæ Goanæ, tunc orbæ Antistite, proceres operati sacro, haud funebri, sed augusta de Cruce, quâ solâ gloriatus cum Paulo Xaverius fuerat (Et sexta agebatur feria hebdomadis à Passione; quo tempore squallorem induci templis mos est: sed extare in hoc Xaverii funere funesti nihil debuit: ædes omnis festo cultu enitebat.) Sacro magnificè rituque solenni peracto, arca demum, id quod piæ supplicantium vehementiæ denegari ultra nequit, resignatur: ac sibimet superstes, eodem quo vixerat colore & habitu Xaverius, coram exhibetur.

Hic verò tantus exitit motus animorum, tantus ardor aspiciendi cominus, ut procursum effracta dejectaque repagula fuerint; nec nisi operto raptim loculo arceri concitata vis potuerit. Tandem reprimente ac sustinente impetum multitudinē, ne sibi ipsa visionem expetitam nimia videndi cupiditate adimat, restitutis cancellis, ter in pedes corpus erectum fuit, adstantibusque monstratum. At eo conspectu sedata magis, quàm expleta aviditas presentium; & acrius incensa eorum, qui subinde tam illustre ostentum à spectatoribus audierunt. Sparsis continuò per urbem totam sermonibus hominum, ex visu optatissimo admirationem lætitiāque suam jactantium, facta ex omni parte concursatio talis est; ut necesse fuerit pignus illud cœleste, intra altaris primarii septa, relinqui triduo amplius publicæ & admirationi expositum & venerationi. Turbæ ad hujuscemodi spectaculum undique confluentis perenni quodam æstu completum dies noctesque templum; cum omnis ætas, omnis ordo & natio viseret, iterumque ac sæpius revisendo celebraret, quod à sextodecimo jam mense corpus animā vacuum sanctitas animare videbatur.

Ac ne quis foret dubitationi locus, ab Proregis archiatro pertentatum est; qui nec ullo conditum balsamo, & solidis visceribus incorruptissimum perspexit, ac luculento rem testimonio juratus confirmavit. Quarto etiam post

anno recognitum ab Ambrosio Ribera, Inquisitoris munus exercente, Vicarioque eodem Generali Præfulis Goani, Sede vacante; omnino sibi constare, & solidâ mollique carne, succo & colore nativo prorsus vigere compertum est; animi sanctissimi, cujus quasi vas honestissimum & accommodatissimum instrumentum extiterat, immortalis virtute imbutum penitusque consecratum. Rursus igitur publicis tabulis rite confectis, & civili & Ecclesiastica autoritate miraculum firmissimè communitur, ac splendidissimè commendatur. Quibus, aliisque temporibus, & occasionebus variis corpus inspectum, & postulante enixiùs populo nonnunquam productum, sanguine manavit recenti ac vivido; jam manu immisâ vulneri per sepulturam Malacensem ad latus inflictò, jam cervicem comprimente loculi brevitate, jam pedem inconsultæ pietatis affectu sauciente: cùm ceteris pedes Apostoli nudos, & insigni candore, tanquam in præmium Evangelici discursûs, ex Isaiæ Paulique dicto speciosos, per oscula applicataque rosaria devenerantibus, mulier (ut ipsâ Canonizationis Bullâ refertur) osculantis specie, digitum morfu appetens, in lipsanoteca habendam particulam abstulisset. Nec solum ejusmodi indicio, sed toto adspectabilis vultu Xaverius formam viventis prætulit; ut hominum clamores admiratione excitarit, & aliquam de vera morte dubitationem subjecerit nonnemini.

Quid? quæ pars integritati spectatissimæ decessit, brachium dextrum Romæ expetitur, nec sine templi tremore aliisque portentis Goæ abscissum, nonne se ipsam suosque vectores mirificè conservavit? Onerariæ, quâ sanctum brachium in Europam vehebatur, ad resistendum imbelli, tardæ ad effugiendum, imminebat navis egregiè armata Batavorum. Jamque imperiosæ ac minaces hostium voces audiebantur: cùm Sebastianus Gonzales, Romanæ Societati gazam ex India cœlestem deferens, epibatis circum in genua abjectis, unicū solatium desperatis & auxilium effert ad oram navigii, brachium quod prodigia tanta ediderat. Xaverii nomine piratas vetat propiùs se inferre. Nec in auras verba abièrè. Proximè ingruentes piratæ, prohibiti

confestim arcanâ vi consistunt; ejus videlicet potestate, quâ ferocem unus olim stiterat Badagarum exercitum. Stupent suam vento inflatis secundissimo velis immotam navim, inscii quantum habeant objectum adversarium. in quos sanè illa cadat terribilis imprecatio: *Irruat super eos formido & pavor in magnitudine brachii tui. Fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus, Domine; donec pertranseat populus tuus, quem possedisti.* Pertransiit enimvero cum pia Lufitanorum manu ratis innoxia, & Olyssiponem prospero cursu attigit, oneris sui gratiâ, & cujus brachium gerebat, divini liberatoris præsidio.

Sedenim ut ad ipsum corpus Goam revertamur; quàm crebris, quàm claris in omni genere miraculis effloruit Xaverii sepulcrum verè gloriosum! Non tantùm cruor sanus & fragrans manavit identidem ex Apostoli corpore; sed quæ vivo inhæserat, à mortuo jugis profluxit gratia sanitarum. Neque corporis modò tactus, sed quidquid Xaveriano tactu imbutum fuisset, admirabilem inde efficaciam contraxerat. Ea vis est magnetis, ut cum ipse occultâ quadam illecebrâ ferrum attrahat, tum quidlibet ex magnetis affricu eandem potentiam in metallum durissimum exercent. Francisci virtus salutem bonaque alliciebat omnia, malis simul omnibus refutatis; ac rebus etiam vilissimis eam dotem affundebat, ut quidvis ab illo tractatum, adversus humanos casus omnes instar alexipharmaci obtineret. Scissarum minutatim, ut innumerorum cupiditati satisficeret, vestium fragmenta; litterarum Apostolicarum chirographa; libelli ab eodem seu propria manu scripti, seu publica privatave lectione triti; flagellum, quo pie sævire in seipsum assueverat; cuncta denique ad illius usum adhibita (quid enim thecam reliquiarum, quid rosaria Virginea commemorem?) cuncta ab illo usurpata, jam sacra erant, jam salutaria, malisque omnibus expellendis mirè opportuna. Sancianam quidem terram, quâ tectus aliquandiu fuerat Xaverius, cum integro spoliaretur corpore, vim eximiam retinuisse multi, circa insulam navigantes, sensere; qui morbo periculossimo inde remedium petierunt, humoque ex sepulcro aspersâ capiti suo extemplò

convulnerunt. Indidem alii vectores, cum locum, ubi vitam ediderat Apostolus, supplicatione celebrassent, pulverem abstulere, quem amicis dividerent; tumultum cadavere inânem, virtute non vacuum venerati.

Quot salutis humanæ trophæa, Xaverii manu in devictæ idololatriæ ruinis constituta, Cruces terris & undis conspiciendæ, votivis donis onerabantur ab ipsis ethnicis mahometanisque, non solum à Christianis! Ad eas pluvia, ut alibi jam exposui; ad eas omne beneficii genus haud irritis precibus exposcebatur. Quas inter Cruces ab Apostolo defixas insignis maximè vîstur Cottatæ, in oppido ad Cori promontorium sito. Ibi ædes nomine Xaverii sacra, non sumptuosa illa quidem, at miraculis longè celeberrima: ubi (cetera ut taceam) & Xaverianæ imagini prælucentis lampadis oleo sese inungens leprosus foedissimam labem absterfit; & aqua lampadi, variisque ad experimentum lychnis infusa, olei vice flagravit; miraculo exploratissimo peregrinationes etiam gentilium ad Cottatensem, ut vocabant, Sanctum conciente. Ultra modum excurreret, nec finem inveniret oratio, si prodigia ab Xaverianis iconibus ac numismatis, vel nudâ invocatione felicissimi nominis edita persequeretur; cæcis restitutos oculos, jam penitus effossos; mutis vocem concessam, surdis audiendi facultatem, gradiendi claudis; motum ac vigorem paralyticis redditum; soluta vincula, purgata carcinomata; & alia quævis ulcera morborumque genera confanata; quin & mortuis persæpe vitam revocatam: ac tributis viritim muneribus addita, quæ crebrò in multitudinem beneficia contulit; aversa naufragia, incendia extincta; sterilitatem, famem, pestilentiam grassatione prohibitas. Ut abunde sibi per Xaverium Indi præstitum gratulari queant ac debeant, quod junior Tobias de Angelo comite & duce potentissimo ac benignissimo prædicabat: *bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?*

Honores certè, quàm potuere maximos, ita de se merito Indiæ retulerunt: Apostoli sui nomen & memoriam, ac monumenta omnia per Orientem publicè privatimque

nobiles ac plebei, indigenæ externique coluerunt: Jam variis locis ad Xaverii gloriam quid actum sit, Goæ in primis, equidem indicavi magis quam explicavi. Atque iis, quæ de Sanciano, ipsius obitu cenotaphioque consecratâ insulâ notavi, adjungendum specimen hoc venerationis, quòd hanc oram prætervehentes bombardis explosis demissisque velis salutabant. Quas is cunque iniisset domos, quamlibet humiles ac senio confectas ut alienarent, haud ullo à dominis pretio impetrabatur. Viri tanti relegantur ac pænè adorabantur vestigia. Monstrabatur in Japonia à Saxumanis saxum, quod Xaverio ad populû concionanti suggestum aliquando præbuerat. Amangucii, cùm sæpe excisa bello urbs fuisset, perstitit vetus hospitium Xaverii, nunquam armato furore violatum. Et mirabantur Japones non modò Thaumaturgi potentiam, sed peritiam sapientiamq; doctoris unici; qui non singulas singulis quæstiones responsis enodare laborasset, verû unâ còplures longeq; diversas percunctationû difficultates responsione expedire calluisset. Quâ illi rebantur artem, nulli deinceps cognitam, quæ Divinæ fuerat lucis mirifica effusio. Sed à veris æstimatoribus, à Christianis munerum intelligentibus Divinorum, & natura & arte superius aliquid in novo gentium Doctore agnitum est; charisma singulare, ac linguarum dono superadditum: quo Xaverium dono Apostolico excelluisse jam Cardinalitia Relatio & Bulla Pontificia sæpiùs appellatæ declararunt.

Rex ille Bungenis, qui Xaverium quondam amicissimè acceperat, amplissimisque viventem affecerat honoribus; quantis eum studiis, quàm honorificis est mortuum prosecutus! Cœlestis doctrinæ ex Apostolo auditæ memoriâ subeunte; & salubribus monitis ab eodem, sub discessum maximè, acceptis, quasi actis salutis radicibus, tandem ad Christum conversus, Francisci nomen carissimi Patris assumpsit: missaque terris ab extremis Romam splendidâ legatione, simul obedientiam Pontifici debitam exhibuit, simul honores Apostolo meritos consecrationis legitimæ postulavit. Quòd si *corona seu gloria senum, filii filiorum*, ex dicto Sapientis; quæ, Deus immortalis, gloria in Xaverium

rium confluit ac redundavit ex uberrimo felicissimoque Japoniæ proventu; ex fidei invictissimæ, ceterarumque arduarum virtutum documentis; atque innumeris, & prisca Ecclesiæ tempora æquantibus martyriis utriusque sexus, omnis ætatis & ordinis! Illud autem, quod supra memoravimus, Japonici Regis Francisci postulatam, commune votum extitit Indiarum. idem Antistites cum Clero universo, idem Proceres ac populi cum Lusitano Rege expetierunt, pietate unanimi Sanctæ Sedi instantes, ut sacros novi Orbis Apostolo cultus auctoritate suprema decerneret, quos illi jam non Christiani modò, sed etiam infideles ultro deferebant. Hi quoque ad Xaverii sepulcrum peregrinabantur undique ingenti numero, corporis celebratissimam in morte immortalitatem visuri, & publicis calamitatibus privatisque malis opem accituri. Quà porrò veneratione accederent, testes legati fuerint magni Mogoris, cujus imperium Thaumaturgi fama impleverat. Goam ad Proregem cum venissent, eundem Magni Patris conditorio habuerunt honorem, quem Moses rubo ardenti & inconsumpto, Dei solio & oraculo; quem Josue loco sancto, in quo *Princeps exercitus Domini* Angelus insistebat, olim exhibuerant. positis calceis templum, ubi sacrum corpus asservabatur, intrarunt: frequenti corporum inclinatione supplices tumulum religiosissimum adierunt.

At vivo Xaverio cù homines ita venerabundi acciderent; non tantùm, ut Petrus Cornelio centurioni ad pedes suos procidenti & adoranti; *surgere, & ego ipse homo sum*; aiebat: sed hominem se peccatis obstitum, ac mortalium nequissimum profitebatur. Neque coram Episcopo Goano solum, ac Præpositis quibusque Ecclesiasticis humillimè procumbebat; verùm & publicè aliquando veniam de genibus oravit à Cocinensibus oppidanis, cuiusmodi suorum iratis. Nihil ille sibi decoris ex pulcherrimis actis miraculisque arrogabat; laudis partem nullam, nec quasi laureolam decerpebat ex victoriis, quas creberrimas & præclarissimas de tempestatibus ac dæmoniis, de omni genere morborum ac morte ipsâ retulerat. Gratulationes in Deum, quem unum beneficiorum autorem jubebat agnosci, piè demissèque re-

fundebat ; gloriam omnem , nec levissimè à se delibatam ; fidelis ad Dominum servus ministerq; integerrimus omnino trans mittebat. Nullos unquam Xaverius honores , nisi coactus , admittit , non sibi , sed religioni , ad conciliandam Evangelico ministerio auctoritatem , fidemque ea specie promovendam. Atenim , quod Paulus & Barnabas post visum à Lystrensibus miraculum vix impedire valuerunt , id Xaverius tot tantisque per Indias editis prodigiis vitare non potuit , quominus jam defuncto sibi honores divini ab ethnicis multiplices haberentur. Et populi quidam ad Piscariæ tractum occiduum mahometani , & Travancoridis rex eidem sectæ addictus , utrobique Xaverio fanum , suæ licet hosti everforique superstitionis , construxerunt.

Veriori cultu sanctissimum virum Christiani Indi celebrarunt : ædes plurimas Deo consecrarunt Xaverii nomine inscriptas : atque in ejus honorem tantâ propensione incubuerunt , ut quocunque in templo Xaverianum facellum dicaretur , aut affigies Apostoli Indiarum proponeretur , illicò suus ædi titulus excideret , novo commutatus obrutusque titulo Xaverii , in quem studiis omnibus sese multitudo converteret. Ille ab urbibus clarissimis , Goa , Malaca , Manila , Macao ; ille ab insula Manara ; citiùs dixerim , ab India Patronus ambitus & adoptatus , vivit in clientium populorum animis , & oculis propè obversatur. Miraculis perennibus Xaverii *mortuum prophetat corpus*. Ubi Apostolo curriculum fuit laboris , *a & erit requies ejus gloria*. Qui vitam gloriæ Divinæ solidam impendit , eundem a morte Deus in terris etiam gloriâ cumulavit.

a *Isai. c. II. ex Hebr. & LXX. quod habet vulgata ; & erit sepulcrum ejus gloriosum.*

PARS CAPITIS POSTERIOR.

*Prophetas facis successores post te..
Qui scriptus es in judiciis temporum le-
nire iracundiam Domini. Eccli. XLVIII.*

*Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum
super opera manuum tuarum. Psal. VIII.*

QUOD generatim de homine Propheta cecinit; quod propriè de humani generis capite Christo Apostolus exposuit: id ego ad Xaverium jure meritòque traduxero. Servum enim Dominus, egregiè fidelem ac prudentem, constituit potentia suæ administrum, & alterum quasi naturæ dominum, ut elementa pro arbitrio moderaretur, ceterisque conditis rebus imperaret: ignem jam è montium exciret visceribus, jam furentem in domos comprimeret; pluviam eliceret, mare tranquillaret; ventos sedaret modò, modò excitaret; terram hìc concuteret tremore, illic sterilitate solveret; piscium uteretur obsequio, feras verbo exterminaret; hominum corporibus morbos, dæmones fugaret; sepulcris cadavera evocaret; animos nudaret, converteret. Disjunctissimas regiones, præsens ubique miraculis, & immensus beneficiis coniunxit; Euroam cum Asia devinxit: ne quid de Africa dicam, quam, nec labore intactam suo, famâ pervasit; ne quid de Mexico, ac reliquis Occidentalibus Indiis, quas perinde atque Orientales sui nominis gloriâ complevit, tutelâ comprehendit.

Z ij

Sed ego hanc posteriorem Xaverianæ gloriæ partem finibus Europæ circumscribam. Neque illud tamen præclarum Magdalena Jassæ, virginum in urbe Gandia sacrarum Antistitæ sanctissimæ, oraculum de fratris Apostolatu repetam: nec Parisiis adeptam ingenii doctrinæque lauream, nec decus insigne Venetiis relatæ de se ipso victoriæ; nec Bononiæ positum Evangelici muneris tirocinium, Romanasque subinde primitias; nec Olyssipone, dum Indicam transmissionem expectat, partum sibi suisque Apostoli nomen commemorabo. Posthumam hinc ego tantum Xaverii gloriam loquor; tametsi in iis, quæ attingi, locis persistent illius defixa ad immortalitatem monumenta.

Nec verò epistolas referã ex India missas; quamvis & publicâ laude celebratas, avidèq; à magnis viris requisitas, dū recentes per Europam volitarent; & adhuc justâ existimatione recentes, altero jam seculo, florentesque gratiæ vivaci spiritu; quo ad Divinæ gloriæ studium, animarumque conquisitionem omnis excitabitur posteritas. *Allatæ sunt litteræ ab Elia propheta ad Joramum Judææ regem impium, tanto scriptore dignæ; quæ scelera increparent, poenas denuntiarent. Scriptæ ab Xaverio litteræ ad varios, ac nominatim ad Joannem III. Lusitaniæ regem, pium sanè, & religionis cum imperio suo per Indias adæquandæ studiosum; at in regios ministros, per quos crebra religionis propagationi impedimenta objicerentur, parum animadvertentem. Ad hunc igitur Xaverius epistolas identidem conscripsit salutaribus acres monitis, & quales Paulinas Corinthii sentiebant, graves & fortès. Quas autem ad Ignatium dedit litteras, ex cùm aliarum notis virtutum insignes, tum maximè demissionis ac venerationis in sanctum Præpositum argumentis elucent. Quæ animi ingenua religiosissimaq; demissio facilè in hisce verbis ex libro secundo Turfellinianæ collectionis extat atque eminent. Te ego Pater anima mee, summèque mihi venerande, positis humi genibus (sic enim hanc tibi epistolam scribo) tanquam si præsentem intuerer, suppliciter oro &c.*

At iis, ut dixi, laudandis, quæ omni sunt præconio majores, haud immoror. hoc tantum subnecto: per episto-

las defunctus adhuc loquitur & multarum gentium linguis, & mille simul in locis: idemque pariter & sapientissimè utilissimèque docet, & suavissimè honestissimeque delectat, & fortissimè efficacissimèque movet, atque ardua sic persuadet, ut *experimentum* præbeat eius, qui in se loquitur *Christus*. Quâ non in regione editum istud est publicæ vocis monumentum! Equidem memini Xaverianarum litterarum exemplum legere me, Gallicè versarum, jamque ante annos centum & triginta Parisiis excusarum, apud Indos agente in vivis Apostolo: qui Deum ore manumque, dicendo scribendoque sic ubiq; laudavit, & obsequiis æternis honestare pergit; ut perpetuis ipse doctorum hominum sanctorumque elogiis, concionibus, libris collaudetur; principum ac populorum testimoniis, officiis, donis magnificentius in dies cohonestetur.

Non vacat per innumera virorum illustrium de Xaverio luculentè dicta spatari: sed operæ pretium me facturum arbitror, si partem huic loco inseram eorum, quæ scripsit de Indiarum Apostolo Thomas Bozius, Congregationis Oratorii presbyter, l. VI. De Signis Ecclesiæ Dei, c. III. Ipsa Doctoris verba, non satis nota plerisque, ad usum communem appono. *Veniamus, inquit, ad nostræ ætatis virum Franciscum Xaverium... Nunc advocentur omnes heretici, qui ab ipsius Ecclesiæ incunabulis unquam fuerint; & petatur aliquis ab illis, qui tam remotas oras adierit pro Christi cultu propagando, qui dimidium tanti itineris confecerit. Quid dico dimidium? vide quò descendam; decimam partem. Colligunt namque ab urbe ad Iaponios milliarium millia viginti... Universos tamen sumas hæreticos, quotquot fuerint ab exordio Ecclesiæ nascentis in Occidente. ausim dicere tot linguarum gentes ab universis hereticis haud fuisse heresi pollutas, quot è linguarum gentibus iste Xaverius aliquo Christianæ veritatis ac pietatis lumine multos illustravit. In Galliis ille aliquot à vitiis ad virtutem, in Italia, in Hispania revocavit. mox iisdem progressibus Africæ innumeras oras & insulas circumnavigavit; Indiæ urbes cis Gangem; inde ultra auream Chersonesum, Taprobanam & Molucas ad Iaponem venit. Quamobrem licet heretici plures procul dubio homines perdiderint, non tot tamen linguarum gentes in Occidente averterunt ipsi à Religionis Christianæ ve-*

ritate, quot iste non ex omni parte in orbe toto, sed ex aliqua Christo adjunxit...

Hic linguas enumerat, in orientis obeuntisque solis partibus contritas: longè plures tamen potuit percensere usurpatis à Xaverio; qui, ut ipse testatur Bozius l. IV. c. II. cunctas oras, quas Oceanus ab Indico mari ad extremos Sinas (id est totius orbis ambitus dimidium) circumfluit, Evangelii prædicatione illustravit ac replevit. Ubi superiorem sententiam enumeratione linguarum probavit, hæc idem subjungit. Age verò maxima de Xaverio dicamus. universi hæretici ab Ecclesia Christianæ constitutione, per tot secula, per annos mille quingentos & amplius haud traduxere ad hæreses suas tot gentes, aut idololatrias, aut alioquin à Christi cultu alienas, quot unus Xaverius ad cultum Christi annis undecim. tot enim (non solidis, ultimo dimidiato) fuit in Indiis vir ille admirandus. Hæretici perverterunt semper Christianos: at gentes à Christi cultu alienas nunquam perduxere ad illum, ut Signo de Fidei propagatione ostendimus. Quis itaque numeret, quot hæreticorum millia fuere à magi Simonis defectione usque ad hunc annum? & his tanta in re præstat unus Xaverius. Unus Xaverius plures gentes, plures homines, Christiani cultus prius inimicos, annis undecim Christo adiunxit, quàm innumera inimicorum millia ex omni gente & natione è toto orbe terrarum per annos quingentos. Quis hic non oblupefcet? Hæc Bozius.

Obstupuerunt enimvero ipsi hæretici; neque Xaverium scriptores eorum aliqui debita laude privarunt. Specimen esto Richardi Hacluiti Angli ministri testimonium hoc, in volum. II. De primis navigationibus, part. II. Pius ille Confessor, & solers Indorum in iis, quæ ad religionem pertinent, institutor, Franc. Xaverius post multos exantlatos labores, post injurias & calamitates magno animo superatas, omnibus benedictionibus spiritualibus plenus, obiit an. M. D. LII. postquam multa hominum millia ad fidem Christi perduxisset. De hoc viro sancto, virtutibus ejus & mirabilibus, omnes recentes Indorum historie testantur. Ceteras ut omittam heterodoxorum diversis è nationibus perhonorificas de Xaverio testificationes; id à recenti ex iisdem partibus Relationum variarum scriptore Gallo vis veritatis expressit, ut Sanctum absolutè cogno-

minaret Xaverium, & Paulum & verum Indiarum Apostolum. Fuit & autor non ignobilis, qui sibi ad Ecclesiam revertendi præcipuam extitisse rationem sit professus, & invictum ac decretorium pro Fidei Romanæ Religionisque Catholicæ veritate argumentum visum, illam sanctitatem & acta mirifica Xaverii. *Ut* profectò, cùm tanta Xaverii sanctitas, tantusque ex ejus laboribus hominum fructus extiterit, mirum non sit, si Viro virtutibus ac miraculis inclyto, incensis populorum studiis, supplicibus Principum litteris, totius Indiarum Cleri precibus, flagrantissimis Lusitanæ Regni votis, ac panè generis humani consensu, cœlestes honores ab Apostolica Sede contendantur. inquiebat Zambeccarius, à me non semel appellatus, Gregorio XV. pro B. Francisco Xaverio in Sanctorum numerum referendo supplicans; & superiori complexione orationis suæ Consistorianæ partem concludens posteriorem.

Decreti fuère, qui tanta pietatis contentione expetebantur honores: & quem Paulus V. Beatum dixerat, Sanctum Gregorius suprâ nominatus ritu solenni declaravit. Atque hic honorum, qui in terris haberi homini possint, apex triumphis omnibus longè augustior, & Christiana quædam veluti Apotheosis, subinde Urbani VIII. diplomate, elogioque Pontificio, cum illustri cognomine tituloque Apostoli Indiarum consignata, per orbem universum quàm maximâ celebritate agitata est. Mox templa insignia per Orientem passim & Occidentem, atque in urbibus Europæ nobilissimis constructa, Xaverii nomen sibi præscripsere: nec pauciores in hac terrarum parte, quàm in adversâ, populi sese in ejus clientelam patrociniumque contulerunt.

Felix Navarra, quæ sibi ipsa Tutelarem genuit; quæ Xaverio castro, natali domo Apostoli gloriatur! domo, quæ solidam spectabilemque vivente Francisco prophetiam exhibuit; Crucifixi Domini signo, prægrandi ac perantiquo, sudorem fundente sanguineum, quoties apud Indos Xaverius graviore cuipiam labori insudaret: qui, perinde ac Paulus, verè diceret; *Christo confixus sum cruci.*

(Et mirabilis hæc quasi sympathia domesticis constitit ex Indicarum nuntiis litterarum.) Quo autem defunctus anno est, cruore simulacrum istud propheticum sudavit sextâ quaque feriâ : quem in diem, Christo patienti sacrum, incidit & Apostoli, *semper mortificationem JESU in corpore suo circumferentis*, mors, & sancto ejusdem corpore Goam invecito funebris pompa, vel potius triumphalis. Xaverii morte finitum prodigium, ut appareret, cui sudores illi fluxissent. At manent hodieque sudati sanguinis vestigia, quæ non solum Navarræ, sed longinqui etiam peregrini solent piè demirari; ex iis quidquam decerpere, ut aliquando factum erat, vetiti interdicto gravissimo Pompeiopolitani Antistitis.

Verùm quid admirabilius dici potest, quàm quod ex recentibus Christianis, Magni Sanctiq; Patris clientibus, Indus ab urbe Goa Xaveriam ad arcem peregrinatus est; locum visurus, ubi Indiarum Apostolus in lucem fuisset editus? Venit, vidit; visusque sibi hoc tanti laboris fructu beatus, Goam redit. Posteaquam cubiculum ingressus, quod nascentem Franciscum exceperat, solum osculis impressit, aspersit lacrymis; nihil Europam moratus, sacri ex cubi- culi pariete lapillum, quem margaritis Indiarum omnibus anteponeret, immensæ navigationis pretium, piæ voluptati superadditum, in patriam retulit.

Fortunata quoque Bononia, hospitio nacta Patronum! D. Lucie templum, quo in templo sacra ministeria frequentarat Xaverius, Xaverianæ Societati in ejusdem cultoris sui Evangelici gratiam adscitæ civitas egregiè memor addixit: cubiculumque proximum, quo usus fuerat vir Apostolicus, ipsi postea sacelli splendidi formâ dedicavit. Ac vicissim beneficentissimus Patronus urbem, quæ totam se illi, non ædiculam modò, consecravit, fovet miraculis; imagini suæ in eodem sacello allucentis lampadis, & omni fiderum fulgore aspectabilioris, tanquam perennis & inexhausti bonorum fontis oleo ad inunctorum corporum salutem affluente. Nec verò eos duntaxat populos in fidem suam recepit Xaverius, quos olim dum inter mortales ageret, beneficiis occupasset, mutuisque pignoribus com-
prehen-

prehendisset. & quæ nunquam os videre Xaverii, nedum labores frugiferos experiri civitates potuerant, peræquè in ejus tutelam præclarâ fiduciâ concesserunt. Neque in Hispania tantum & Italia, verum etiam reliquarum nationum urbes quamplurimæ tam benignum, tam mirificum, tam salutarem Patronum adoptarunt. Crescitque in dies clientium numerus, non singulatim, sed populatim. Recens quidem consecratione publicâ accessit, tradiditque sese in Galliis Xaverio Arvernæ superioris oppidum Marcenacum: ac reliquias viri cœlestis exiguas, proceræ ex argento statuæ insertas, annuâ pompâ circumfert. quâ peractâ mox dicatio & cunctæ civitatis nomine renovatur, & à singulis instauratur: præsidiumque, felici experientia notissimum, piis omnes gratisque animis perpetuum sibi precantur. Jam Augustæ Taurinorum, jam Parmæ, jam Placentiæ, tot aliarum urbium, ipsarumque adeo gentium, quàm ampla, quàm decora Xaverio clientela!

Verè tamen hoc mihi videor & citra cujusquâ injuriam dicturus, Europæorum nullam aut cariorem Apostolo Indico aut splendidiorẽ clientelam esse, quàm Neapolitanorum. Quo in regno cum urbes illi permultæ sint consecratæ, ac mirabilium omnes beneficiorum participes; tum Potamo in primis, Calabriae oppidulo ad Apenninum, Xaverius indulgentem se, Thaumaturgumque largissimè præbuit. Ibi cuivis malorum generi præsentissima remedia: moribundi complures ad sanitatem, nec pauci etiam mortui ad vitam revocati: Dæmoniis, quæ nusquam ejici poterant, liberati energumeni. Quid, quòd Apostoli benignitas occurrit ipsa supplicibus? O mirabilem curam! O immortalem Xaverii misericordiam! Votis necdum evocatus, ignotus vel nomine interdum miseris, ultro adfuit, semet indicans: apparuit frequens in somnis, eâ plerumque formâ & specie, quâ spectatur in effigie illa, tot miraculorum origine, propositâ in æde Potamensi Deiparæ Virginis à gratia nuncupatæ: lineo amiculo candidatus; stolum, quæ vocatur, sacerdotalem è collo suspensam, liliolum manu gerens, virginitatis insigne. Aut opem attulit laborantibus, partem corporis affectam agramque jam

signare cruce visus, jam coelesti balsamo illinere: aut opportunum expositumque ostendit auxilium, & quasi apertam venam salutis; adirent Potamum, imaginem suam venerarentur. Quæ utraque via medendi gravissimis & desperatis morbis, Indicæ ad iconem Cottatensem opitulationi respondet ac consonat. Adde consimilem inunctionem ex lucernæ coram accensæ oleo. Inde miraculorum series perpetua ab anno seculi hujus altero supra quinquagesimū; ex quò locata fuit in Potamensi templo Xaveriana effigies. Selecta ex innumerabili copiâ viginti & centum insignia riteque testata miracula sunt in manibus; Italicè primū, tum Latinè, aliisque linguis post edita.

Sed ipsam admirationem superat, quòd in urbe Neapolitani regni principe quadringenta uno die confecta miracula sunt; ægrotis, adeoque peste oppressis totidem hominibus, unâ Xaverii invocatione publicâ, susceptoque à Magistratibus voto, de quo mox pluribus erit agendum, simul ac subito persanatis. Quanquam his ferè omnibus unum famâ excellit redditæ Patri Mastrillo salutis prodigium: si tamen est unum appellandum, tam multiplex, ac longè diffusum, cumulatūque & palmare beneficium. Cuius & prioris tempore miraculi, & ad Xaverianum Neapoli exposcendum patrocinium auspiciatissimi narratio, consecutæ salutis communis, votivæque ac triumphalis gratiarum actionis expositioni rectè atque ordine prævertetur. Hactenus eum, qui modico, quàm Angeli minoratus est, vidimus gloria & honore coronatum; ac quantum se humiliaverat, tantum promissâ redditæque à Christo vice exaltatum variis modis & locis, crebrisque per Europam miraculis insignitum generatim: nunc in amplissimo theatro Neapoli spectandus nobis est Franciscus, Eliæ instar faciens prophetas successores post se; ac subinde leniens iracundiam Domini. Qua ex utraque parte novus gloriæ, quod fieri jam posse non videbatur, maximusque Xaverio cumulus accedet.

Fecit Prophetam successorem post se Elias Elisæum; aranti pallium injiciens primū, ac deinde, cū in coelum tolleretur, idem pallium videnti & oranti dejiciens. Quo loco haud ineptè successoris Prophetæ applicetur illud Isaia:

Experius est quasi pallio zeli. tum Spiritus, id quod optaverat, duplex (Prophetiæ & miraculorum, ex interpretatione S. Thomæ Aquinatis) ad eum transit : ut gratulari cum alio Prophetâ sibi potuerit; funes ceciderunt mihi in præclaris : etenim hereditas mea præclara est mihi. Erant præterea quædam collegia piorum ac religiosorum hominum, qui Filii vocabantur Prophetarum, sub Eliæ disciplina viventium; ac magni hujusce vatis, quem patrem suum Elisæus vocitabat, posterorum, & mysticorum tanquam examinum,

partem divinæ mentis & haustus

Ætherios, ab eodem isto capite ducentium.

Habuit Xaverius itidem spirituales, ut appellantur, liberos in diversa per Indias domicilia tributos, quibus ipse religiosâ præerat autoritate, & potestate legitimâ sapientissimè imperabat; eximios utique viros, Evangelicosque Doctores: quo Doctorum nomine interdum censentur Prophetæ. Atque per se ab Xaverio institutis atque imbutis, Xaveriani *primitias spiritus* habentibus, alii ex Europa supervenere Apostolicæ vitæ sectatores, patrem omnes ducemque agnoscentes eum, qui primus eisdem sancti generis hominibus invictissimo animo laboriosissimaque charitate Orientem aperuit. Quales illi, quantique successores! Cosmus Turrianus, quem secum in Japoniam Xaverius duxit, vel hoc delectu commendatissimum; Melchior Nunnius, jam suprâ laudatus, qui deposito Societatis duplici magistratu latus alacerque in eundem campum excurrit; Confalvus Silveria, Rodolphus Aquaviva, Carolus Spinola; summi planè Heroës, si non cum Xaverio comparentur; atque ex his proximi tres, etiam martyrio laureati. Innumerabiles alii succenturiati, nec sanè gregarii, *laborarunt sicut boni milites Christi; in India Japoniaque certarunt bonum certamen fidei.*

At unum ex omnibus Franciscus delegit Marcellum Mastrillum, quem singulari benevolentia complexus, & miris ornaret beneficiis, & sibi vicarium obeundi, quod frustra olim exquisierat, martyrii supponeret. Neapoli ortus erat Marcellus anno supra millesimum sexcentesimo tertio, genere cum primis illustri: datoque Societati Jesu

nomine, jam inde à tirocinio cupiditate missionis Indicæ exarserat. Processu temporis inflammatum desiderium; & assiduè summâque contentione à Præposito Generali facultas profectiois expetita; ac multas post significationes, quibus ea divinitus portendebatur, importunis demum extorta flagitationibus, ad nihilum tamen reciderat, obnixè intercedentibus necessariis. Interim vergebat ad occasum annus volventis seculi tertius ac tricesimus; cùm Prorex Neapolitanus, magnificentissimis honoribus Immaculatam Deiparæ Conceptionem in ipsa regia celebraturus, aras quatuor ad amplissimi peristylî angulos excolendas Proce- ribus quatuor assignavit. In iis quatuor viris fuit Brancaccii Cardinalis germanus; qui patrem Mastrillum, affinem sibi pèrque familiarem, in muneris partem sui vocavit, pro eâ, quâ norat pietate omnia ad Beatissimam Virginem spectan- tia prosequi solitum. Adfuit verò Marcellus aræ quam or- natissimam curaverat, Divinæ gloriâ Patronæ Matrisque amantissimæ latissimus: dum haberetur in atrio regali pompa, nobilitatis & numero & cultu splendidissima, III. Idus Decembres, proximè Conceptionis festum secuto die do- minico: sed adfuit eâ sibi adversùs curiositatem lege indi- ctâ, ut oculis solo fixis ne quid de tanta pompa tamque spe- ctabili aspiceret. Rite omnibus transactis, cùm aulæa refi- gerentur, ibidemque perstans horâ jam noctis alterâ Ma- strillus opifici sublimè agenti quidpiam mandaret; homini elapsus inconsiderato malleus bilibris, in Patris caput ex alto decidit, sternitque cruore deformatum, ac propè ex- animatum ictu ad tempus dextrum excepto. Atenim casus ille, non casus est putandus, verùm altioris eventus cœ- lestisque consilii: neque *infirmitas hæc ad mortem* (ut inquit de Lazaro Christus) *sed pro gloria Dei & Xaverii.*

Domum relatus æger, gravissimos inter dolores funesta- que morbi indicia tentatis nequicquam remediis, primâ denique & vicesimâ ab ictu die, quæ potissimùm decreto- ria habetur, prorsus à medicis conclamatus est. Jacebat nervis partim solutis, partim contractis; stupente capite, oculis hebescentibus; ore sic obstructo, ut ne stillam qui- dem admittere liceret; toto obrigescente & algente cor-

pore, nullis ut fomentis, vel igni adhibito, levaretur. Ergo ope desperatâ mortali, omnis ad Superos cura vertitur, non jam vitam ut exoret, sed faustam ut mortem impetret. Postridie Calendas Januarias coram Provinciali Præposito Mastrillus vovet Indicam profectionem, si quidem usura vitæ daretur: cujus spes nulla cum superesset, id verò datum est solatii incensæ cupiditati missionis. Sub noctem extrema unctio procuratus, quando via nulla suscipiendo patebat sacro viatico, in hanc gratiam apud Deum interponere statuit Xaverium, quem expeditionum Indicarum præsidem auspiciemque jamdiu colebat unicè, res ab eo divinè gestas quotidianis amans usurpare sermonibus.

Itaque pictam Divi imaginem aliquam postulat, ad cubile parieti appendendam. Affertur picta vicino è cubiculo tabula, Franciscum peregrini exhibens habitu. Et annis ferme undecim peregrinatus erat in India Xaverius, & propriam aliquando peregrinationem ad Apostoli Thomæ suscepit. atque hæc voto Marcelli apprimè consentiebat effigies. Quæ simul atque affixa in conspectu fuit; Sanctum sicuti præsentem ægrotus interpellare suppliciter institit, & Xaverii quas habebat reliquias, ori frequenter juguloq; admovere; etiam atque etiam obsecrans, ne se migrare coelestis exortem viatici pateretur. Exin ratæ obsecrationis conscius, 111. Nonas Janua. qui dies illi supremus fore videbatur. mane sacrosanctum efflagitat viæ ad æternitatē obeundæ munimen & subsidium: remque expertus in materie profana, sacratam haurit expeditè suaviterque hostiam. Tum, quæ in hunc solum usum fuerant patefactæ, rursus ita compressæ oppilatæque fauces sunt, ut potionis vel guttulam excluderent. Quare diem hanc, ut narrat Philippus Alegambe, *mortis inter & vitæ confinia totam traduxit... Instabat jam hora ab solis occasu quarta; & vix horæ quadrantem sibi reliquum esse vitæ Marcellus ipse rebatur; erantque jam funeri curando prompta omnia.*

Hoc summo, &, ut ita dicam, fatali articulo, ecce tibi qui à multis jam diebus planè torpebat, nec nisi à pluribus loco poterat commoveri; eum ultro per se ac subito averfū ad parietem mirantur qui aderant moribundo socii. Mox

certis emissa verba intervallis, sic tanquam præeuntem se queretur, audiunt. Nempe (ut brevi post ex ipsius ore Mastrilli jam valentis intellectum est) Marcelli iterato nomine vocatus, repente vires dudum stratas elisasque recepit; ac labore nullo in eam partem, unde submisso vocatu ciebatur, sese convertit. Ibi Xaverius, qui se Mastrillo creber toto morbi tempore cernendum variâ specie, jam solus, jam multo claroque comitatu obtulerat; ægroti lectulum inter & iconem parieti appensam medius adstabat, quo in tabella expressus habitu peregrini; sed integro corpore, ac splendido vultu, mirâ coelestique majestate pariter ac suavitate. Tali tantoque spectaculo defixum, & inexplicabili modo recreatum Divus Marcellum cum interrogasset; utram optaret, mortem an Indiam? respondissetque Marcellus, optatius sibi utrumvis gratius Numini foret: tum sciscitanti, memorne voti esset pridie nuncupati de profectioe Indica, si vita suppeteret? se verò memorem cum annuisset: rursus igitur se devovere jussus ab Xaverio, & à se concepta verba repetere, audiebatur à sodalibus verba præeunte subsequens, cum nulla præeuntis vox audiretur. quemadmodum ubi Saulo Christus apparuit; Sauli quidem respondentis, comites, non item alloquentis Christi vocem exceperunt. Votorum autem religiosorum, quâ solet uti Societas. formulam prævit Xaverius, addito insertoque de Apostolica missione Indica voto. Et alia nonnulla, quorum jam partem retuli, cum de Apostolatu disputarem Indiarum, suo quidque loco adjunxit atque intexuit; præsentia mentionem suâ, sua decreta meritaque, & sanguinem pro Divino amore fundendum.

Quibus verbis omnibus à Mastrillo sensim & ordine redditis, condonatâ ipsi vitam Sanctus Pater & sanitatem subjecit; jussitque, in gratiarum actionem. Domini Jesu de cruce pendentis, quem manu tenebat, vulnera exosculari. Sub hæc percunctatus, ecquid particulam veræ haberet Crucis? aienti præcepit, eam parti affectæ corporis applicaret. Cumque is tempori fauciato applicuisset; capitis renutu Xaverius falli ægrum significat: & hastili, quod gerebat, viatorio à dextrâ in lævam translato, manum ipse oc-

capiti suo admovens, indicat latebram mali, cuique fit parti remedium admovendum. Vix obsecutus erat Marcellus indicio; morbi que labem Divinarum thecâ reliquiarum contigerat; cum ejusdem salutiferæ Crucis venerationem indicit Apostolus, verbaque iterum præfatur, quibus lignum pretiosissimum salutet; se totum illi dedit in perpetuum, ac martyrii suppliciter gratiam petat. Subjunctaque continenter dicta eodem pertinentia, quibus nuntium remitteret *parentibus, propriae domui, amicis, Italiæ, omnibus que retardare possent Indicam missionem.* atque hisce vocibus exemplum generosi & instincti charitate dissidii absolvit. *Me totum in animarum salutem apud Indos dico, coram Sancto Patre Xaverio.* Quæ cum referret Mastrillus, de suo apposuit; *meo, meo Patre.* Et Xaverius piæ voluntatis eruptioni blandissimè assensus; *Bono, inquit, ac leto in posterum animo esto; atque hos actus quotidie repete.* Simul ex illius conspectu se subduxit; ac morbum ita abstulit, ut ne vestigium quidem ægritudinis reliquerit. Languor omnis Mastrillo abscesserat, & macie abstersâ refloruerat vultus, affuso etiam quodam nitore insolito, & divino quasi radio sanctitatis.

Jam veluti à cœlesti scena in mortalium consortium revocatus, adstantes stupefactosque socios rogat, Ecclesiastica laude & oratione Divum compellent Xaverium, cujus prodit arcanum opere, sed illustre effectu donum ac miraculum. Jam & probandæ sanitatis & firmandæ gratiâ (quod ultro à Christus puellæ in vitam restitutæ ministrari subsidium mandaverat) cibum, quem à quatridduo nullum gustarat, poscit. Tum domesticis audito prodigio concurrentibus universis, ad Xaverianam iconem in apertum elatam festa habetur supplicatio, & solenne gratulationis sacræ carmen Deo in Sanctis suis mirando ac laudabili persolvitur. Surgit lectulo Mastrillus, sibi ipse togam inducit, fascias & involucra medicamentis delibuta capiti detrahit, supplex ad Patroni beneficentissimi effigiem accidit. Mox visum factumque exponit P. Vincentio Carrasæ, Collegii tunc Rectori, postea Moderatori Societatis Generali, viro

a Marc. 5. Luc. 8.

sanctitate etiam quàm sanguine clariori. Subinde, quoniam
b opera Dei revelare & confiteri honorificum est, cunctam re-
centis rei seriem per duas continenter horas noctis per-
scribit is, qui modò tam propè à morte abfuerat: mane in
templo sacris ad aram Xaverianam operatur, civitatis ad
tanti miraculi famam excitæ celebritate maximâ. Per diem
indefessus hominum vim excipit innumeram ex nobili-
tate Neapolitana, cunctisque ex ordinibus, partim offi-
cio, partim honestâ curiositate affluentium ad visendum,
L quem Cœlites ipsi inviserent, hominem & genere illustrem
& virtute, periculo suo & liberatione illustriorem, à
media morte ad martyrii gloriam revocatum. Sic agit, sic
obit publica privataque munera, veluti nunquam ægrotas-
set. Quarto post die Nolam excurrit ad matrem letali
morbo laborantem: cui per octiduum assiduè diurnam ex-
hibet nocturnamque operam, veste interim nunquam ex-
utâ, dum felicem Nati pietate in cœlum transmittat, felix
ipse obitûs materni opportunitate, ut caneret liberatori
suo; *Dirupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis*; per-
fecti compos beneficii, ad Japonas evolans, seque ipsum
immolans Deo.

Pluribus hoc ego distinctiûsque sum executus miraculum
ob eximiam rei dignitatem; quòdque apud Europæos, &
hujus ætatis homines fidem adstruat prodigiis & antiquo-
ribus recens, & ex India auditis spectatû in Italia; nec cui-
quam esse dubium possit, quod & in urbe nobilissima & in
clarissimo capite contigerit. Equidem injurioso silentio
mihi videor & quadam prævaricatione peccaturus, nisi
referam quod ipse ex oculato teste, non solùm ex publicis
litterarum monumentis accepi; itaque narratum audiui,
ut aspectu usurpasse mihi videar. Paucis abhinc annis Lu-
tetix in amplo confessu tota egomet de historia quæsi-
vis aliquot lociis, quo tempore adiit sanavitque Mastrillum
Xaverius. Age sanè, quo loco ægri salus esset, aperuit sta-
tim is, quem dixi, spectator; narrationem hisce exorsus
verbis

verbis. Agebat animam P. Mastrillus... Exinde, quidquid à me jam allatum est, pluraque pertexuit; atq; hoc in primis; cum adstaret decumbenti Cœlestis Opitulatoꝝ, cœpissetq; Marcellus colloquium miscere cum Sancto, reliquis inalpecto; sacerdotem valetudinario præfectum, quò certius ægroti verba perciperet, cubili intermedium parietisque obrepisse, & quâ se inferebat, Mastrillo apparentem Xaverium penetrasse: adiutorem, cui ægrorum cura erat commissa, eodem transire secessu tentantem, arcana vi fuisse præpeditum; sinistro omine, defectionis quæ postmodum evenit, à Societate. Vidit historicus ille familiaris (cùm accessisset ad lectulum, ratus ægrum reducto brachio operimenta adducere in humerum velle, nudatum conversione repentina corporis ad recessum, ex quo vocabatur) vidit proximè, cum Sanctæ Crucis particulam Marcellus, uti erat iussus à Sancto Patre, capiti admovent. Eidem partem petenti ipse detulit, sed initio tenuissimum, eius obstructo jampridem, ac penitus invio gutturi jure diffusus. Atenim facillè expeditæque transmitti escam vidit & stupuit ore illo, cui ne guttula quidem infundi per diu ullâ vi potuisset. Quapropter alio subministrato cibo, ex libera edendi facultate ceteraque agendi ratione absolutam mutationem agnovit, & valetudinem optimè constitutam. Qui paulò antè sic quasi effigies spirantis mortui jacebat, nunc firmis pedibus stare, ingredi, prodire.

Hic ego, usque adeo mirabilem eventum ut parte ab omni pernoscerem, ex fideli ac præclare memori teste cum scitatus essem nominatim de capillis, renatine sanato capitis vulnere fuissent? vides, inquit, cum plaga capite est accepta, quæ fieri incisiones soleant? Atqui P. Marcellum, ubi caput integumentis evolvit, nos ita persanatum contempnimus, ut nec cicatrix ulla extaret, & capilli abrasis incisisque partibus omnino renati ad aliorum æqualitatem succrevissent. prorsus ut, cui parti inflicto vulnus, aut aliquando inflicto suspicari non posses. Hæc ego cum aliis multis ex viro audivi religioso & gravi, qui præsens in ipso Mastrilli cubiculo, neque otiosus interfuit miraculo spectator; qui animam jam jam agentem, repente

valentem & vidit & pavit. Scilicet *hæc mutatio dexteræ Excelsi. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

Nec tantùm Xaverii, quod antea notabam, reliquis miraculis & tempore & loco remotis fidem adstruit miraculum hoc, quod hæret adhuc ferme in oculis; sed omnino Fidem Christianam Catholicamque validissimè confirmat. Ubi sunt Hagiomachi illi, illi, qui cœli terræq; commercium tollunt; qui Sanctos negant scire aut curare mortalia; Immortalium violant memoriam, invocationem abrogant, honores condemnant, reliquias conculcant? En Xaverius periculis & necessitatibus intervenit clientis; à Mastrillo invocatus adest; ægrum, morientem illico recreat; Divinæ Crucis usum præcipit, venerationemq; mandat. Quousque Religionis hostes religiosi obstrepent institutis & votis? En, formulam illam votorum à se nuncupatorum, ex consiliis Domini Evangelicis, quam Lipsanortheçâ inclusam gerebat olim mortalis Xaverius; votorum, quæ & ipse renovabat quotidie, & aliis quotidie renovanda commendabat, etiamnum repetit ac præit ore immortalis. Quid imaginum sacrarum causa, quàm splendidè per hanc est actionem vindicata! Ne Crucifixi Domini sudantem effigiem ex Navarra; ne Xaverii ipsius, ex India Cotatensem, Potamensem ex Calabria huc adducam; nonne optatâ coram icone supplicans Mastrillus, & viatici Divini susceptionem ore prius obturato impetravit; & peregrini cultu, quem imago referebat, indutum aspexit & servatorem habuit Xaverium? Atque ejusdem imaginis exemplo quàm sit idem mirificè usus per totum iter Indicum; & altera in templo Neapolitano Xaveriana imago, quàm variâ stupendâque colorum permutatione quàm veravates extiterit, posthac indicabo.

Quot verò quantaq; res unâ confectæ! quàm non dubia, aut ullis argutiis eludenda veritatis Orthodoxæ testimonia & suffragia! Quid enim cavillabuntur adversarii? Constat operis gesti an. MDCXXXIV. miraculum. Neapoli in urbe tam nobili, tam frequenti, notissimum Mastrilli & sanguine & virtute spectatissimi extremum vitæ discrimen; ægroti desperata salus à medicis, quem modò animam ef-

staturum deseruerant, cuius morbum humana vi & arte nulla sanari potuisse iurati affirmarunt. Ille igitur omnino depositus, ille cuius ad sepulturam iam essent omnia comparata, extemplo sanatur, aut veriùs reviviscit. postridie apparet in publico, rem Divinam facit, agit familiariter cum viris & dignitate & prudentia magna præditis; muneribus, ut solebat ante gravem exitialemque casum, laboriosis perfungitur. An illi fides negabitur, quod vidit, quod sensit, renuntianti? Locus hic fucò nullus & simulationi. Res loquitur ipsa, seque adeo effert, alieno ut præconio non egeat, ac planè *rebeldes lumini*, & ingratisimos cœlestium interpretes donorum sese prodant, si qui tam illustre obscurare aut subterfugere conentur Fidei argumentum. Jam de Xaverii (quem hujus Divini sequestrem administrumq; beneficii Marcellus declaravit) miraculis universè, tanquam certis invictisq; Fidei argumentis, nonnulla in sexti capitis parte priori, & in hac ipsa, quam tracto, parte observavi; pluraque in operis præfatione generali. Nunc, ut ab ista disputatione ad narrationem me referam, primarium hoc factum quæ consecuta sunt, rite confirmarunt & illustrarunt.

Est hoc mihi quidem in hocce commentario propositum, ut Xaverii gloriam intra fines Europæ describam: sed quando rerum admirabilium series, in quibus est versatus postea Mastrillus, continuatio quædam & confectio cumulûsve extitit superioris miraculi; ex iis etiam, quæ per Asiam propagata sunt, aliqua breviter adjiciam. Id autem primum est considerandum, semel vulgatis iis quæ Neapoli Mastrillo divinitus oblata visa fuerant, & restitutæ salutis & præsignificati martyrii gratiâ, tantam illius existimationem ad Principes & populos dimanasse, ut quacunque iter haberet proficiscens in Indiam, summis afficeretur honoribus; Catholico etiam Rege, tunc Lusitanicarum rerum & Indicarum potente, cum is Madritum expetitus venisset, extraordinariis ipsum titulis & singulari observantia profecuto. Ubique jam Sanctus habebatur, ubique prout designatus Martyr spectabatur: & quidquid subtrahi de viatoris egena supellectili poterat, aliâ subjectâ, carissi-

mè affervabatur. lectuli, sedilia, quibus esset usus, in honore: in pretio erant. Goæ tamen præcipua gratulatione celebratus adventus viri Xaverio acceptissimi. Sæpe nix genibus multitudo prætereuntem venerata est: lacinias vestium alii carpebant, alii impressa solo vestigia osculabantur. Ipse verò qua pietatis incitatione ad Sancti sui (sic enim absolute vocabat) ad Apostoli Indiarum, Patroni potentissimi, Patris optimi sacrum tumulû adiit! Mirè gratum se jam inde à principio Mastrillus Sospitatori suo exhibuerat; memoremque animum extare voluerat in ipsa appellatione, Francisci nomine cooptato: quod quidem consilio præfagioque divino fuerat olim inditum puero in baptismo; sed unius Marcelli vocabulo usitato sic exciderat, ut non prius rescierit alienâ quondam voluntate sibi impositum, quàm ipse proprio delectu gratique animi studio intermissum revocarit. Quin Divi sui nomine rogatum, nihil se, quod honestè fieri posset, negaturum voto obstrinxit. Elogiorum, quæ Patres Apostolo gentium tribuerant, seriem à se concinnatam Indiarum Apostolo recitabat quotidie. omnes ad Xaverii cultum hortabatur: & Nobilium sub ejusdem titulo præsidioque Sodalitatem in urbe Indiarum regiâ instituit.

Sed cuius eximiam speciem Neapoli viderat, ejus verum solidumque corpus Goæ cernendi percupidus, egerat cum pia munificaque Hispaniæ Regina, ut in iis donis, quæ plurima regali animo digna tradebat ad augustum Indici Apostoli sepulcrum perferenda, insignis mitteretur amictus, sacro per Mastrillum corpori inducendus, amictu priori ad ipsam remisso vicissim Reginam. Quibus ergo Mastrillus gaudiis, quo liquefcentis animi sensu corpus mirificum aspexit, tractavit, exiit, induit! corpus illud, cui tot annorum lapsu nec color nec succus defluerat; illud sanctæ incorruptæque mentis domicilium quondam & simulacrum, nunc perenne monumentum; unde cœlestis odor & aura quædam beatitatis afflabatur. Dulces venerabileque reliquias Marcellus perquam religiosè, perquam suaviter complexus, ita videlicet affectus est, ut scripserit aliquando, sanctos Indiæ navigationis labores abunde compensari

vel unico Xaverii aspectu; longissimi periculossimique itineris molestias omnes, nullas esse ad incredibilem, quæ capiatur ex huiusmodi spectaculo, voluptatem.

Tulit Marcellus, concessu Præpositorum qui aderant, & sanè libente Xaverio, ejus collo illigatum linteolum, adhuc rubente & quasi roseo tinctum sanguine. Ipse verò syngrapham cruore, quem sibi è pectore elicuerat stylo ferreo, exaratum inseruit Patroni digitis, pignus amoris additissimi, beneficiisque summis autorati. Quibus à salute semel redditâ perpetuatis, ac totâ in Indiam profectioe explicatis largissimè beneficiis quò gratiùs responderet; cum animadvertisset, quâ sanctum includeretur corpus, arcam materiâ quidem præclaram & opere, argento affabrè laborato cælatoque solidam, sed aliquanto arctiorem esse atque incommodam: suarum esse partium duxit, ut laxiorem alteram, dignioremque pretiosissimo deposito, curaret conflandam ex argenti numero, qui sibi ingestus ante discessum fuerat in Hispania, pios in usus pro arbitrio dispensandi; atque ex aureorum millibus ternis, quæ in eam rem ultro erogavit, instinctu utique Divino, Antonius Tellez de Silva, classis quæ Mastrillum advexerat, Prætor, cliens Xaverio deditissimus, ipsique amicissimus clienti primario Xaverii Mastrillo. Neque ab illo, cujus ad ornatum facultates omnes suas contulit, sacrario ferè discessit Marcellus per aliquot menses, quibus eum Goa retinuit. Ibi dies, nisi eum proximi charitas avocaret: ibi noctes egit, Xaveriano è sepulcro vitam ducere spiritumque visus, aut mystico funere consepultus. Verumtamen ab isto coelestium deliciarum tanquam ubere avellit se, cum primùm licuit, Xaverium ut ipsum ad Japonica ducem tormenta sequeretur.

Goâ profectus, quo peregrinationis duce, eodem & comite, ut antea, sic deinceps usus est mari terraque Marcellus; novis passim miraculis, ubi necesse fuit, præsentem opem exhibente. Biremi, quâ vehebatur & viris & armis parum instructâ ac sentinam trahente, instabant myoparones Batavici tres. Jam superba hostium imperia; iam minæ pœnarumque denuntiatio, ni protinus deditio fieret, ex-

audiebantur; jam ferè manum prædæ injiciebant: cum trepidè à nauticis vectoribusque advocatus, qui periculi securus precationi incumberebat sub tabulato Mastrillus, idem Xaverianâ quam gerebat, imagine objectâ perfecit, quod effectum alibi fuerat ejusdem Apostoli Brachio objecto navi item Batavicæ: ut in priori capitis hujus parte narratum est. *Num capî potuère capî?* Cursu statim hîc æquè refrænato hæserunt piratici myoparones; Lusitanica biremis adjuncto per Mastrillum Xaverii præsidio non concitata, sed inaccessa, evasit.

Nec leviori illud admiratione dignum extitit, quòd isto Batavorum occursum novique discriminis metu, quæ primùm erat intenta Macao, Manilam averfa expeditaque navigatio est. Arcano motu, & quidem in speciem temerario, huc sese agi sentiebat navarchus; tametsi inexplorata sibi maria, oræ circum infestæ & barbaræ, navigii infirmitas, com meatûs inopia deterrerent. Consultus ea de re Marcellus, Deum suppliciter ipse consulit; sacroque factò, Manilam fortitur. Sortem *c* à Domino temperatam esse apparuit, ad Manilam conversis omnium repente animis, compulsis flatu secundissimo velis, exhaustâ sentinâ, nec aquâ subeunte novâ; denique locorum insciis recto celerique cursu Manilam pervectis. Et continuò patuit Mastrillo Divinæ Providentiæ scopus, ductusque per varios flexus coecasque ambages certissimus. Philippinis insulis, quarum est caput Manila, præfectum adiens Sebastianum Hurtadum Corqueram, nempe admirans gaudensque illum ipsum recognoscit Alcantarensis ordinis Equitem, qui sub extremum vitæ discrimen sibi per visum oblatum Neapoli fuerat, magni fautor extiturus aliquando consilii. Neque eum, *qui contra spem in spem credidit*, sua frustrata fiducia est. Ubi ratio nulla Japonicæ transmissionis ostendebatur, ibi percommodam reperit viam; Deo gubernatori miros amores ex primo aspectu Marcelli immittente, ac talem inspirante mentem, ut qui ceteros omnes transitu in Japoniam, gravis incommodi causâ, arceret, unius Marcelli

c Sortes... à Domino temperantur. Proverb. 16.

trajectionem omni ope sibi adjuvandam promovendamq; statueret.

Accessit pio duci strenuoque afflatus vehemens, & acer impetus ad sacrum in Mindanaos bellum capeffendum, Xaverianis auspiciis usuro. Mindanaum prædicatione quondam Xaverius Evangelicâ imbuerat: sed insulam Coralatus Mahometi insanè deditus occuparat, foedèque in Christianos quaquaversum grassabatur. Corquera longè impar viribus, at Marcello fretus; qui vexillo Christi effigiem Crucifixi, à barbaris violatam & impiè mutilatam præferbat cum sua Xaverii icone: vexillo utramque suspensam, & signum pignusque victoriæ. Post urbem, quam vallo fossaque septam, & omni instrumento bellico paratissimam bis-mille præfidiarii tuebantur, à septuagenis captam militibus Christianis; arcem, in arduo sitam, quam tyrannus ipse lectissimis succinctus copiis infederat, & difficultate locorum & operum munitione centena hostium millia provocantem, Gubernator Manilensis in prærupti montis jugum per invias cautes eluctatus, exiguâ Hispanorum Indorumque manu, sed magni instar agminis obtinente & agente vexillifero, oppugnavit. At muralibus interim ex arce hostili fulminantibus tormentis occubuerat, nisi globum involantem Xaverius detorsisset, Marcello teste idoneo: qui pilam majore excussam machinâ sic ipse pectore excepit, ut leviter discissâ tunicâ innoxiam decidere ad pedes viderit. Xaverianæ ab imaginis variatione, jam tristes, jam lætos colores induente, & publicè & privatim sibi suisque discere eventus rerum solitus, inde momenta victoriæ collegit; quam plenam, omnibusque expletam numeris victoriam non solum de Mindanao, verum etiam de Tartareo tyranno fortissimè felicissimeq; reportavit.

Jam principem hunc ducemque sceleratorum, bonos odio capitali belloque assiduo fatigantem. præclarè multis in locis palamque supererat: in Europâ ex corporibus infessis vexatorem importunissimum ac teterrimum admotis Xaverii reliquiis ejecerat; in navi, quâ Indiam petens classarios omni pietatis genere exercebat, vaserrimum pertur-

batores, terroribus omnia miscentem, sacris carminibus abegerat; in eadem navigatione grassatorem nefarium acerbissimis casibus per se, perque homines improbos calumniis atrocissimè invadentem, Patroni sui exemplo auxilioque contempserat & profligarat: nunc in hac Mindanaensi expeditione, multa ad eam avertendam molitum variis artibus & tempestatibus, eodem animo praesidioque debellavit. Fremebat per Mindanai lucos tenebrosus praedo saeva in Marcellum vociferatione, dum hic se acerrima flagellatione cruentaret, ut Christianorum militum sanguinem suo redimeret, difficillimamque ab Exercituum Domino eliceret victoriam. Horrendum in modum audiebatur sancto advenæ, Religionis instauratori, necem minitans; quam frustra inferre conatus in hac ipsa insula, in Japonia demum crudelissimam offerre est permisus. Verum antea Mastrillus victoriam, cujus & sponzor & autor suâ apud vindicem perfidiæ Christum, communemque Patronam Deiparam & Indicum Apostolum gratiâ celebratur; victoriam tantam, quæ paucorum tamen cæde Christianorum constiterat, sic idem persequitur fauciorum animis corporibusque curandis, & Xaverii adhibitis reliquiis medicamenta roborans & consecrans; ut, tametsi gravissimis permulti vulneribus affecti jacerent, nonnulli sagittis etiam venenatis confixi; omnes quos attrectavit, convaluerint. Quod ipse praedixerat, chirurgi manibus, antequam is tractare ægros cœpisset, comprehensis arcanam vim infundens; nulli ex militibus in nosocomio decumbentibus, qui medicinam admitteret, exitiosam plagam fore. Ac medicus inexpectato successu attonitus, cum alta foedaque vulnera cerneret præter omnem experientiam coeuntia,

*Non hæc humanis opibus, non arte magistrâ
evenire; majorem agere vim, manifestumque miraculum
testabatur.*

Tot illa virtutum ac meritorum signa & decora, nimirum amoris nova vincula, Manilæ Prætorem, optimates populumque Marcello adstringebant; ut propriâ ac perpetuâ exoptarent frui, quâ tantisper, dum Japoniæ via aperiretur,

riretur, usi erant præsentia. Rupit illos tamen suaves pi-
osque nexus amor generosus Sebastiani Corquera: sum-
maque cautione & dissimulatione, ut poscebat tempus, fi-
dem præstitit Mastrillo, promissa perfecit; navigium,
ceteraque necessaria studiosè largeque suppeditavit. Pro-
cellis quidem obstetit sævissimis demon trajicienti infestus;
dique jactatum prohibere aditu Japoniæ voluit, ne, cui
incubabat, imperio exigeretur per Apostolici viri adven-
tum. Sed vocante & ducente Xaverio tandem ad longissimæ
peregrinationis metam pervenit; & ad Saxumanam oram,
quam olim primam Xaverius tetigerat, appulit. Fortunatas
sibi insulas Marcellus tenere vius, remisso navigio, in
silvam sese abdidit cum Japonæ Christiano ex Philippinis
secum profecto; noctu iter facturus Meacum, ut supersti-
tionem in arce sua adoriretur; caputque ipsum petens, Im-
peratori ad Christum adducendo navaret operam.

Verùm enimvero cùm agnitus in littore alienigena fuisset; à militari manu requisitus deprehensusque est, sed con-
templationi affixus, ore ardens, tantamque spirans maje-
statem, ut eum, quamvis feroces ac barbari lictores, com-
prehendere ausi non sint, nisi volentem, & serenâ fronte
blandaque voce invitantem. Tum hi vincula quidem, ut
erant jussi, innexerunt, non sine aliqua tamen observan-
tia, quam sanè auxit coortus ingens terræ motus gravi cum
incolarum terrore. Nangazachum ductus, urbem primi-
tiis Martyrum Japonicorum inclytam sacramque, sistitur
gubernatoribus innocentissimus reus; & viri sanctitatem
indicante, qui caput ambiebat, splendore admirandus.
Quo ex loco, qua de causa venisset in Japoniam, interro-
gatus, placidè sedateque respondet, ex Italiâ se advenisse
ad Christianam fidem prædicandam, missu ductuque sancti
Francisci Xaverii; qui eam Japoniæ Religionem primus
intulisset; quique vitâ licet functus mortali jam pridem ter-
ris excesserit, in cœlo tamen ævum agat immortale, resq;
humanas adhuc benignissimè curet, ac se Neapoli moribun-
dum ad sanitatem extemplo revocarit. Mastrilli singularem
modestiâ animiq; magnitudinè & dictis eminentem & factis
admirati gubernatores, ipsū tamen, ut imperatoriæ legi ob-

téperarent, dignú alioquin misericordiâ rati & indulgentia, crudelissimis ex novo in Christianos planéque Tartareo invento pœnis addixerunt.

Immanissima genera illa suppliciorum, quibus excruciatu fuit Mastrillus, à me jam carmine descripta, hîc aliquantò distinctiùs explanabo. Divaricatus principio, pedibusque erectis suspensus, & narium tenus aquæ suppositæ immersus est; ac dum funis, ex quo pendebat, validè in gyros contortus laxatur & pondere ipso corporis rapidè revolvitur, ferè interceptâ animâ præfocatus. Eodem die scalis applicatus distentusque manualibus, ex supremo gradu ore supinato ad quadringentos aquæ ingestos calices hausit, spiritu ferme intercluso: mox tabula utrinque depressâ elisus, quâquâ patet via, eosdem reddidit cruore mistos. Semianimis traditus in custodiam, ubi ad sese rediit, apud tortores corporis excusavit imbecillitatem; animi fortitudine exuperantiâq; nova tormenta provocavit. Nec animosiùs omnes acerbitates laceffivit, quam pertulit constantiùs. Crebrò aquæ repetitos cruciatus per triduum sustinuit, quoad sibi ipsa modum crudelitas poneret, ne furori materies confectò penitùs corpore subtraheretur. Barbariem,

Cùm sevit & cùm parcat, ex æquo malam

expertus, posteaquam in carcere à suppliciis feriatu parumper virium aliquid recepit, ab illis tanquam induciis ad extremum fuit certamen revocatus. Latam verò sententiam necisque decretum gaudio tanto exceptit, ut suprema denuntianti lictori hoc unum dolere se dixerit, quod præmio nullo gratissimum posset felicissimumque nuntium remanerari. De mortis genere sciscitatus, in foveam sibi pendendum cùm audisset; id quidem supplicii obiturum se subiecit; non eo tamen, at gladio obiturum. Quod sibi destinatum lethi genus, & aliàs sæpe, & nuper Mindanaï prædixerat; ter collo etiam contacto significans, quot esset ictus gladii excepturus.

Proxima ante dictum supplicio diem nocte Marcellus, cùm ad rerum contemplationem divinarum in custodiæ angulum secessisset, excubias atque ipsos adeo gubernatores

ab excubiis accitos insolito viso obstupescit, sublimis à terra, lumine circumfusus. Nihilo tamen minùs postridie ad ultimum cruciatum producitur, *spectaculum factus mundo & angelis & hominibus*; jumento impositus, seminudus, vix togulà ad genua pertinente. Manus colligatæ à tergo: humeris affixa diri suspendii sententia, ob aditam Japoniam promulgandæ legis Christianæ gratiâ, ac ne religionem ab Japonicis alienam placitis eloqueretur in via ad constitutum poenæ locum, freno os coerceretur ferreo, denticulis præacutis exasperato. Caput dimidium, rasum; dimidium, cum parte vultûs rubricâ tinctum. quod summum, atque in maleficos adhiberi solitum apud Japonas est ludibrii genus, vulgiquè maximè contumeliis obnoxium. At populus non modò præter consuetudinem ab omni protervia temperavit; sed alto silentio defixus ac stupens prætervehentem spectavit hominem, de quo mira permulta audierat; & quamvis dehonestato, hilari tamen ore pariter ac modesto suspicientem in cœlum. Quid institores Lusitani? recens ex oppido Macao plurimi navibus sex advenérant. Non illi à lacrymis temperarunt, virum usquequaque illustrem ut indignissimè à barbaris vexatum conspexere. Quanquam verè beatum existimarunt, cui datum esset, Christi causâ ut torqueretur; atque eò beatiorem, quò foediora acerbioraque pateretur. Tali speciosorem deformitate, poenâ augustiorem, prout germanum ac præclarum Martyrem sunt venerati. Quos ipse, cùm aliter non posset, manibus revinctis, præcluso ore; quod reliquum erat, capite inclinato ter amicissimè salutavit.

Montem ad Martyrum, Sanctum jure cognominatum, illum tot Europæorum Japonumque, & religiosorum & aliorum omnis ordinis ætatisq; hominum tormentis consecratum, nec Golgothæ dissimilem, pervectus Mastrillus equo detrahitur: & ubi vocis libertatem recepit, ori murice exempto ferreo; tum gratias de comitatu gubernatoribus agens teneri cum affectûs significatione, adjecit, vi-furos nunc eos magnitudinem Dei Christianorum, pretiumque vitæ Christianis propositæ. Sed hujusmodi oratione præcisa ab iniquissimis iudicibus, & brutis hominibus Di-

vina haudquaquam percipientibus, festinè arctèq; circumvincitur à carnificibus toto corpore; atq; ex tigno suspensus, capite inverso subjectam in scrobem ad poplites usque demittitur, ac vivus sepelitur, tabulis hinc & illinc ad foveam obstruendam compactis, luce & aura exclusâ. Quanti sic pendentem excipiant dolores, non potest satis explicari, ne cogitari quidem; cùm, præter cetera incommoda gravissima, loco suo emota convulsæque præcordiis viscera incumbant. Quietus ibi tamen immotusque hæsit quatrinduo Marcellus, perinde ac si lecto in mollissimo decumberet; prorsus ut iam extinctum opinarentur appositi custodes. Verùm afferibus, quibus fossa obducebatur, post longiusculum tempus diductis, & vivum repererunt, & ita sui compotem; ut cum ex eo, numquid aquam sibi ad potum afferri, unicum tanto in tormento solatium, vellet, quæsisset; nihil se petere ab ipsis responderit, nisi ut, quas hauriebat, delicias ne interpellarent; hoc solum optare se, ut quo esset statu, relinqueretur; sibi in fovea cælum adesse. Sollicitantes è turba nonnullos ad Christianismum ejurandum, abire contemptim jussit: gubernatores verò impiam defectionem suadentes rogavit, nefandis verbis abstinere; prius de suo solem cursu, quàm de proposito se decessurum.

Jam quartus exhibat dies pendenti Mastrillo; necdum extabat quidquam, unde augurari interitum carnifices possent, Immo nihil sanguinis tamdiu suspenso pronum in verticem defluerat: quod est numeratum omnino prodigium, nec prius in ullo spectatum; cùm soleret aliis, ne ruentis vi sanguinis, perque os naresque exundantis, opprimerentur, vena capitis aperiri. Festam solennemque commentitio cuiuspiam numini suo Japones agere parabant lucem; quâ luce religioni habebant funestos exercere cruciatus. Ergo sub vesperam foveam extrahitur, gubernatorum jussu, plectendus capite Marcellus. Et is quidem, ubi se abstrahi tormento sensit, ægrè levamen ferebat; donec vocari se ad cædem intellexit, neq; alium dari ex atrocissima carnificinæ machina exitum, quàm lethum. Re cognitâ bene habere dixit; hanc sibi jamdiu sortem expectatam

adjiciens, eamque animo capiens voluptatem, quæ plurima in vultum ipsum redundaret: tametsi gravissimus accidebat expleto cruciatu cruciatus, dū suis dejecta sedibus viscera in proprium quæq; locum erigendo, quod inversum pendeat, corpore restituebantur. Stetit tortus torquentibus fortior (quod ait de Martyribus, Martyr ipse & disertissimus & fortissimus, Cyprianus:) finem doloribus quem tormenta non dabant, corona dedit.

Pœnarum igitur omnium victor, ad desponsam usque ab Europa martyrii palmam pervenit Mastrillus; & custodibus de labore sibi impenso gratis comiter actis, in genua subsedit ad mortiferam plagam excipiendam: piaque læticia exultans, sub acie gladii bis exclamavit; *Pater mi Sancte Francisce Xaveri* (quas voces Lusitani excepere, qui ad Christiani Herois necem spectandam accurrerant.) Sive, ut erat illi usitatum, aspexit præsentissimum in summo discrimine Tutorem; sive contestans *d* (*quoniam fidelem credidit esse* comperitq; *eum qui repromiserat*) vitam se jam olim Neapolitano vulnere debitam, ferro Japonico reddere; ac plus ita demum perdenda, quam primùm servata debere. At iterum & tertio conservatum est caput sacrum, geminato hinc miraculo, nec nisi ipsius concessu Marcelli amputatum. Ictu carnifex vehementi post illa ad S. Fr. Xaverium verba incurvatum collum appetierat; sed ictu planè irritò acinacis licet acerrimi; cujusmodi est Japonicus, qui facile hominem dissecat medium, vel taurum etiam semel diffindat. Frustrationem suam indignatus minister barbaræ crudelitatis exercitatissimus, ictum repetit nisu vehementiori, sed plagam perinde nulla, & levissimam tantum stricturam extimoq; rubore. Tum verò percussor, tanquam ipse percussus, & ictus fulmine cohorruit: nec sibi rem esse cum mortali ratus, telum abiecit; seu stupefacto atque exterrito delapsus ultro acinaces manu decidit. Non ille animum, non gladium recepisset; ni lenissimè ad eum conversus, qui flexis poplitibus quasi ad limen cœli, *e per sanguinem introiturus in Sancta aeternam redemptionem inventam*, præstolabatur,

d Hebr. 11.

e Hebr. 9.

pavorem ejus minuisset; potestatem sui capitis fecisset; Quà potestate acceptâ, JESUM & MARIAM invocantis Mastrilli caput nullo negotio carnifex præcidit; at scelere tanto, ut capitis illapsu terra intremuerit, quemadmodum primâ viri Apostolici comprehensione moverat. Atque eodem tempore, & omni puro circum ac nitido coelo, foeda tetraque nubes uni gubernatorum curiæ, iniquitatis & crudelitatis officinæ, visa est imminere. Sic terra coelumque atrocissima nefariis impiisque hominibus facinora exprobrarunt, ac meritas utrinque poenas intenterunt.

Neque his tamen barbari tot ac tantis prodigiis fuere absterriti; quominus gladiis lictorum concisum, igni sanctum corpus injicerent, ut omnia suo furore elementa contaminarent. ingurgitatum, suspensum, infossum exulsere. Ita consumptus omnino Mastrillus gratissimum Deo immortali suavissimumque extitit holocaustum. Cujus acceptissimæ victimæ hoc quoque indicium fuit observatum, & à Lusitanis testatum prodigium; quod fumus ex igni quo deflagavit, assurgens, nullâ tunc spirantium ventorum vi difflatus, & inflexus, rectâ in coelum sese extulit.

Ad hunc finem, ad hunc gloriæ apicem, Mastrillum Providentia genuerat, virtus exercuerat, gratia reservarat. A salute per admirabilem Xaverii operam recuperatâ; oculis in se omnium conversis, expectatione summâ erectis animis, per continuam visionum, vaticinationum, miraculorum in Europa Asiaque seriem, ad oras mundi extremas perductus, illustre Xaverii tanquam complementum evasit, obito martyrio, quod unum defuisse Indiarum Apostolo videbatur. Verè hunc fecit Prophetam successorem post se novus Elias, & visis clarissimis, & disertis verbis; & fortuitâ epistolarum suarum apertione consimiles prælectis eventus ostendente, monitusque suggerente divinos; & imaginis suæ vario colore, jam adversa, jam secunda præcinnente. Nec minùs in miraculorum facultatem veluti hereditariam vocatus fuit à tanto Prophetâ Mastrillus; nec verò ipse mirabilior donis gratuitis, quàm omni virtutum genere, aut Xaverio similior extitit.

Ac de virtutum quidem perpetua exercitatione complura strictim in hujus historiae decursu annotavi: sed insignis exempla modestiae nominatim & submissionis animi edidit, incensaque erga Deum proximumque charitatis. Quanto altius à Deo optimo maximo efferebatur, tanto humilius in se ipse subsidebat. Religiosae catervae secum ad Indiam tendentium sodalium praefectus, administrum se omnibus toto longissimae navigationis tempore ad mensam quotidie praebuit. Curam verò agrorum planè Xaverianam retulit; in Malacensi praesertim ac Mindanaensi nosocomio, cum vulneratis pugna diversâ militibus operam daret. Quid porrò dicam de illo patiendi ardore, quo se Marcellus Ignatii martyris cum Sancto Patrono suo æmulum gessit? *Ignis, crux, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio in me veniant; tantum ut Christo fruatur: con-* clambat pari animo; nec dispari certè perfunctus supplicio, & homines leonibus expertus immaniores. Tum denique *Indum se felicissimum*, ut appellare & subscribere literis solebat, persensit, ubi savitiam exhaustit omnem Japonicam.

Magni viri virtutes, quas indicavi, egregias persecutus est in primis Joannes Eusebius Nierembergus vitâ Hispanicè scriptâ, nec vulgaribus elogiis cum auctore suo exornatâ: laudes & beneficia, quæque à vivo, quæque à mortuo edita prodigia, Christianæ per orbem utrumque gentes concinunt. Necis quidem ejus palmariae, ut primùm est nuntiata, felicitas & gloria religioso magnificæ pietatis sensu Manilam, Macaum, Goam, Olyssiponem, Mantuam Carpetanorum, sed præcipuè Neapolin commovit. Quâ in urbe confestim à divinâ Mastrilli sanatione, Iconis mirificæ vel ab uno pictore exempla fuerant trecenta pervulgata; & ipsa peregrini Xaverii effigies pompâ solenni circumlata. Locus, in quo Xaverius Mastrillo apparuit, collocutus amicè propheticèq; fuit, deploratum ex ictu mortifero capitis servavit ad vitâ capite abscisso feliciter reddendam; locus ille jam cœlesti commercio sacer, pio ritu cultuque consecratus est: rerum inibi gestarum, & ab hoc fonte deductarum, picturâ decoratus, assiduè supplicum votis donisque Neapoli celebratur.

Ad hanc ego pulcherrimam nobilissimamque urbem ab excursione Indicâ me refero; non temere evagatus, at Successorem profecutus & Prophetæ & Apostoli Indiarum: à quo Spiritum Marcellus duplicem acceperat; cui sua accepta referebat decora omnia; cuius nomini & imagini, reliquiis ac meritis quæcunque ederet miracula, piè gratèque assignabat. Itaque non discessi ab Xaverio, dum Marcello me adjunxi, comitem individuum circumducenti, aut ducem potiùs insequenti Xaverium. Nunc à privata singularique magni Thaumaturgi in Mastrillum beneficentia ad munificentiam in commune expromptam venio, ad Neapolitanæ civitatis universæ liberationem à peste sævissima, præsentiq; exitio.

Scriptus est in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini Elias; ex Malachiæ f prophetiâ, sub extrema tempora & iudicia de seculis omnibus exercenda mittendus, gratiæ Divinæ reconciliator; qui justissimum Domini furorem conversione Israelitarû placabit, g & restituet omnia, ut iudex ipse loquitur Christus. Simili quodam pacto Xaverius poenas mitigavit ab irato Deo immissas, quæ iudicia sacris in litteris nonnunquam appellantur, supremi iudicis decreto irrogatæ. Portento multiplici calamitatem impendentem significavit; ac tacitâ, verùm spectatissimâ denuntiatione excitatis ad pietatem Neapolitanorum animis, urbi salutem amplissimæ restituit. Quod ego tamen beneficium tantum, exhibitamque publicè magnificentissimam gratulationem quoniam prolixè in poëmate celebravi, brevius hîc transigam.

Neapoli, in templo Domûs Professæ Societatis JESU, imposita cernitur aræ Xaverianæ ipsius effigies Apostoli, coram Cœli Reginâ, Deum puellum gerente, Angelis circumfusâ, supplicantis. Quam Xaverii effigiem cum attentius intueretur quispiam, varias in ejus picta facie mutationes animadvertit: idque cum indicasset circumstantibus, idem ceteri pariter observarunt. atque hujuscemodi

f cap. 4. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam. ex LXX.
Eliam Thesbiten. g Matth. 17.

spectaculum

spectaculum hebdomadas aliquot tenuit magno civium concursu, ac multi sermonis admirationisq; materiem præbuit. Quocirca Filomarinus Cardinalis, urbis Archiepiscopus, certos delegavit rei pervagatissimæ speculatores, viros graves fidèque dignissimos; qui rumorem non inanem & temere sparsum, at veritati planè consentaneum ex imaginis contemplatione accurata publico testimonio retulerunt. Vultum quippe compererant modò exalbescere quasi ex timore vehementi; modò tanquam irâ excandescere: tum sudore veluti ex labore gravissimo fluere: jam risu lætitiâ imitari; postea supplices oculos in cœlum etigere, ac statim deprimere in terram, non sine quodam mœroris sensu & repentina lacrymarum vi.

Quantum est, tabula quod lacrymat, malum!

Luctuosum videlicet aliquid urbi impendere solliciti & anxii facillè interpretabantur Neapolitani. ac tantò major ex præfagâ icone stupor existebat, quod istæ colorum vices atq; oris conformationes variæ etiam obtento velo eminebant. Nec longâ expectatione vulgus suspensum hæsit. Augurium brevi subsecuta exposuit dira pestilentia, quæ urbem celeberrimam & florentissimam, miserè desolatam funestavit.

In ea calamitate, minacis illius portenti recens adhuc memoria plurimos, in iisque primores civitatis excitavit ad remedium inde petendum, unde indicium acerbissimi casûs acceperant. Et altè infederat omnium animis, debitâ cum fiducia, species illa Xaverii Sospitatoris. ante annos viginti in eadem urbe moribundo Mastrillo oblata. & hac ipsâ Divi Peregrini specie mirificâ (quæ crebris, ut supra dixi, tabellis expressa fuerat) hac, inquam, icone Xaverianâ permulti, cum eam jam peste icti mortiferis admovissent anthracibus, pestem uno contactu mortemque depulerunt; integram subitò perfectamque sanitatem receperunt, nec semel etiam renovatâ Coelestis Medici visione. Alii cum tetros incensosque bubones oleo unxissent accersito ex lampade facellum illustrante Xaverianum, a gritudinem penitus absterferunt. alii precatione merâ, aut votò aliquo benignissimi Thaumaturgi nomen opemq; cum in-

vocassent, ab extremo vitæ discrimine ad priorem omnino valetudinem, sensibus vix ipsi suis latissimoque experimento credentes, confestim redierunt. Quorum extant miraculorum omnium juridicæ tabulæ; atque ab optimæ notæ viris, & ab Episcopis data nonnulla consignataque testimonia.

Enituerat jam olim, quæ in omnes partes fundebatur, circa peste affectos nominatim eximia charitas Indici Apostoli: qui bis in eorum obsequium salutemque devoverat sese, ingenti corporum animorumque fructu. Nec minùs ejusdem claruerat potentia Thaumaturgi; cum & vivus præsentia suâ Manarâm insulam à pestilentia liberavit; & mortuus appulsu corporis incorrupti à sævissima lue urbem Malacam, ut suo loco est notatum, eripuit; & invocatus à Bononiensibus civitatem, quam hospitio dignatus Evangelicis quoque laboribus excoluerat, atrocissimâ contagione perpurgavit. Hisce nimirum exemplis alliciebantur Neapolitani generatim ad Xaverii misericordiam in clade sua funestissima implorandam: sed accedente Imaginis Propheticæ monitu & prodigio; tum novis privatim acceptis, ingentique famâ promulgatis beneficiis & miraculis, accensa magis magisque studia fuerunt publica ad Indiarum Apostolum Neapoli adsciscendum Patronum.

Nec sibi populoque commisso defuere Magistratus, delicti rerum, ad civitatis afflictæ & prostratæ valetudinem pertinentium, summa cum autoritate administratores. Hi victis ac deficientibus terrenis auxiliis ad cœlestia conversi, post Divinam rem in honorem magni Indiarum Apostoli splendidè factam, oblatamque cereorum copiam in æde Societatis (quod ad ejusdem Societatis Præpositum Generalem iidem scripserunt *Præfecti sanitatis*, ut vocantur;) S. Franciscum Xaverium, cujus expertum sibi constanter salutare patrociniū ornatissimis litteris testabantur, legitimo solennique ritu Patronum urbis & Protectorem allegandum se curaturos, publicè totius civitatis nomine spoponderunt. Cui voto hunc adjectè cumulum, ut Xenodochium fundandum promitterent, ubi quidquid esset in urbe pauperum, communi sumptu aleretur: idque receptaculum &

asylum egestatis, Divo Januario, primo & antiquissimo Neapolitanorum Patrono; & alteri Patrono præcipuo, iam designatione votivâ cooptato, Sancto Francisco Xaverio simul consecrarunt. Ac subinde sacram Apostoli statuam ad palatium Archiepiscopale translatam festo cum apparatu collocarunt in sacello, quem Thesaurum appellant, ubi Patronorum simulacra sanctaque lipsana religiosè custodiuntur.

Quod votum quàm ratum Deo, quàm Xaverio gratum extiterit, præsens gratia mercesque demonstravit. Ipse illo die, quo votum editum, signumque Xaverianum in sacrorum thesauro positum, quotquot in *Lazareto* ex pestilenti morbo laborabant, ad quadringentos extemplo omnes convalescunt. Haud dubia mali tam luctuosi decessio gratulationem auxit debitam Apostolo; effecitque, ut studiis flagrantibus apud Apostolicam Sedem agendo instandoque Neapolitani decretum elicerent Pontificium; quo Patronus urbis, cuius agnoscebatur liberator, D. Franciscus Xaverius pro merito suo rite sanciretur. Neque studiosius illud expetitur diploma, quàm jucundius est acceptum; nec religiosius Apostoli Indici, quàm magnificentius in Patronum cooptatio celebrata.

Octiduum implevit ea celebritas, urbe totâ partim ad speciem triumphi, partim in templi formâ cultu latissimo exquisitissimoque compositâ. Machinas & pompas, conciones & supplicationes, festos ignes & nocturnos lampadum fulgores; crebra & varia dona, lychnorum præsertim argenteorum, coronarumque insignium; per ampla vexilla, sericisque & auro vibrantia, novem & viginti, quot nempe regiones urbis numerantur, à decurionibus novo Patrono oblata, cum hac inscriptione, *Ob urbem à peste servatam*, publica pietas instruxit, congeffit, explicuit. Sed amplissimum omnium, & picturâ signum ceterisque ornamentis clarissimum ii, quos laudavi modò, salutis urbanæ Curatores Liberatori Thaumaturgo dicarunt, appendendum templo Societatis perenne Xaveriani beneficii gratæque & addictæ civitatis monumentum. Sacri civilisque ordinis, & togati & militaris, certatim effusa maximo cum splendore officia;

Cardinalis Archiepiscopi, Proregis, Magistratum, ac Procerum aliorum; nobilitatis demum universæ, cum facibus ordine longissimo procedentis, & concurrentis undique populi, circumgestato Sancti Patroni simulacro, inter latissimos æris pulsu templorum omnium concentus, Protectori Xaverio Assertorique resonantes, majori nunquam & feliciori conspiratione animorum. Quæ calamitatis cum prosperitate, moestitiæ cum latitia commutatio, haud minùs certè accidit miranda, quàm illa Xaverianæ vicissitudo imaginis, quæ priùs istam adumbrarat. Immortalis autem beneficii, quo Neapolin Xaverius, voti quo se Neapolis obligavit, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, memoria quotannis celebrataque recolitur ipso Divi Francisci Xaverii festo die; ac tanto Patrono solenne religionis quasi vectigal magnificè persolvitur.

Sed jam de Xaverianâ in terris gloriâ satis multa pro instituto; pro rei amplitudine, pauca. Duo solùm attexi necesse est Romanorum decreta Pontificum: quorum alter, scilicet Alexander VII. Officio Xaverium Ecclesiastico decoravit, insignique elogio ad statam ejus in Martyrologio commemorationem. Quod elogium reliquis in III. Nonas Decembres incidentibus Divorum appellationibus præponendum, ex autoritate etiam Sac. Rit. Congregationis, & à me notatû ex parte in Præfatione, hic opportunè representabitur integrum. *In Sanciano, Sinarum insula, S. Francisci Xaverii è Societate JESU, Indiarum Apostoli, multitudine infidelium quos convertit ad Christum, & magnitudine miraculorum, præsertim in suscitandis mortuis, & spiritu Prophetiæ toto orbe conspicui: qui confectus laboribus pro Fide susceptis, plenus meritis, obdormivit in Domino die secunda Decembris. ejus tamen festum jussu Alexandri VII. hac die celebratur (quoniam superior à S. Bibiana occupatur Virgine & Martyre perantiquâ.) Summus alter Pontifex, Officii ratione Ecclesiastici de S. Fr. Xaverio bene meritus, Clemens X. ritum illi duplicem constituit, ac missam propriam & perhonorificam, planeque Apostolicam.*

Hisce Pontificum maximorum decretis, quæ omittere non licuit, locus ipse admonet ut Archiepiscoporum item

duorū præclara facta subjungam; quæ profectò haud tacere convenit, vel pietatis in Xaverium, vel benignitatis in Societatem egregia monumenta. præsertim, cum Xaveriani honoris partem aliquam, præteritam ab encomiorum Xaverianorum scriptoribus, à me potissimum hîc suppleri deceat, testimonioque consignari. Id enim laudationibus in variis Apostoli Indiarum animadverti; cum templa per multa Xaverio inscripta, nec modò Neapoli, Panormi, Messanæ, Genuæ, Pompeiopoli, Tridenti, Romæ, Lutetiæ, aliisque in urbibus primariis, sed etiam mediocribus in oppidis extructa recenserentur, Burdigalensis templi mentionem extare nullam: quod utiq; non prætermissum oportuit, sive dignitas urbis attenderetur, sive ædis antiquitas. Namque, ut Aquitaniæ Metropoli commendanda superseadam, de quâ, sicuti ille aiebat de Carthagine, silere melius puto, quàm parum dicere; Burdigalæ primùm, ex quo Sanctorum albo fuit Xaverius adscriptus, ædes ipsius nomini excitata fuit, ante annum seculi decurrentis quartum & vicesimum: quo quidem tempore vix usquam alibi erat is honos habitus recens consecrato Indiarum Apostolo.

Templum hoc Societatis Professæ, domiciliumque in arce Galliaë Aquitaniæ designatum, augusto sanctoque nomini Xaverii dedicatum, quàm libens audivit! quàm lætus promovit, Joannes Jaubertus Barractus, Vasatensis tunc Episcopus, Arelatensis postmodum Archiepiscopus & Princeps! vir sanguine perillustis, & quod caput est, virtute inclytus atq; eruditione; qui famosum opus Petri Molinæi, Calvinianæ sectæ ministri, *Clypeum Fidei* perfregit libro doctissimo, ac comminuit. Quem Præsulem sapientissimus Pontifex ultro sacra purpurâ dignissimum pronuntiavit; & si nominaretur ac proponeretur ad eminentissimam dignitatem, non iturum pilei Cardinalitii gestatorem, sed volaturum. Atque hic vir tantus Domui Xaverianæ, & consilio & auxilio, & autoritate & liberalitate favit impensè. cumque Apostolicas ejus Litteras suis recudi sumptibus Latinè versas, & Gallicè vertendas publicandasque omnes collectionis Tursellinianæ curasset; eidem illi primæ Xaverio consecratarum in Europa Domorum, non tantùm suarum

testamento legavit copiosam exquisitamque Bibliothecam, verum etiam corpus tradidit. quod utrunque Antistitis beneficentissimi donum, ab ipso provisis ac supererogatis impensis, ex urbe Arelate Burdigalam est deportatum. Et luculentè probavit, quod creditur vulgò, teste Plinio iuniorè, Testamentum hominum speculum esse morum. Quanta supremis in tabulis, præter aliarum virtutum notas insignes, modestia & animi submissio! Funeris pompam omnem vetuit: ad templi limen condi se iussit; vulgari saxo, æquato pavimento inferni: ac publicani, longè stantis, voces ori suo adscribi, & manum pectori velut percutiendo ad-moveri. Sic Princeps ille Ecclesiæ, quod Imperatores olim Principibus Apostolorum, Indiarum Apostolo munus exhibere Janitoris voluit; & supplici humillimoque habitu, jacens ingredientiumque omnium pedibus conculcandus, templi Xaveriani aditum obtinere, gradu ad cœlestem æternumque templum faciendo per hanc sui despicientiam, munificamque in Xaverium pietatem.

Accessit in hanc eandem Xaverianam Domum pariter spectata beneficentia, & commemorabilis erga Indiarum Apostolum pietas Henrici Bethunii, Archiepiscopi Burdigalensis, à triennio defuncti, sed virtute sua gloriaque immortalis. Qui generis claritatem animi nobilitate superavit; & vitæ innocentiam, Fideique sinceræ studio, ac Divini verbi Apostolicè prædicandi perseverantiâ exornavit, quas gessit triplices infulas; ex alia in aliam sedem nullo ambitu suo translatus, Regum Christianissimorum providentiâ, quò plures ad urbes populosque, non *forma duntaxat gregis factus*, ut Petrus loquitur, sed & *Boni Pastoris*, perfectique Antistitis felicissimè pertineret. Cuius de gemino munere, Corde ipso cum Bibliotheca donato, & honorificentissimâ in templo Xaveriano concione panegyricâ in Apostolum Indiarum habitâ, versus aliquot meos huc adducam ex Poemate, quod ad magni Præfulis exequias productum, inscriptumque est, Henrici Bethunii, Archiepiscopi Burdigalensis, Aquitanix Primatis Immortalitas.

*Splendida librorum omnigenum transcripta supellex;
Et quæ donorum pars optima, nobile pignus,
Namine Cor flagrans, totoque capacius orbe.*

* * * * *

*Suscipit Eoæ domitor Xaverius oræ;
Festa pio dudum eloquio per templa sonantis
Henrici laudatus, & improba vertere corda
Mirè animis atque arte valens, Pauloque secundus.
Lætior hospitium cordi jam præbet amico,
Depositumque ingens adyta in penetralia condit;
Dum suprema dies redivivo corpore jungat
Purpureum radiis, æternosque excitet ignes.*

Piâ, ut dixi, gravique oratione Ecclesiastes infulatus Divum Xaverium solenni ipse die coram amplissimo cœtu laudavit: ac mirificam in tractandis convertendisque animis prudentiam & solertiam, cum incensa charitate Apostoli conjunctam, ita prædicavit, ut majorem à Paulo exitisse in Ecclesia neminem disertè affirmaret.

Reliquos honores, sive ab Ecclesiasticis Politicisque Principibus, sive à populis nomini & memoriæ, reliquiis templisque Xaverii Thaumaturgi delatos, consecrari prorsus esset infinitum; cœlestes verò exponendos aggredi, sanè temerarium. Quanquam poëtice aliquid in hac parte audere non nefas existimavi. Nunc omnia Davidicis aliquot verbis complectar, cum sacro Vate concinens: *Mirificavit Dominus Sanctum suum; gloriâ & honore coronavit.* Quæ ipsa corona Xaverii novis quotidie accessionibus locupletatur, cum alienis quoque factis augeatur & meritis, quibus ille campum aperuit, materiem paravit, lumen accendit, vim spiritumque afflavit. A Christo *h* electus, à Christi Vicario missus, & positus, ut fructum afferret, ivit; *i* & crudis horridisque novalibus inspersa æternitatis beatæ semina, sudoribus, fletibus, & quanto licuit, sanguine irrigavit; lætissimos pinguiissimosque manipulos alacer & indefessus Domini operarius reportavit. *Et fructus ejus manet* (inquietabat Romano in Consistorio Cardinalis à Monte.)

h Joan. 15.

i Psal. 125.

Illius enim fructus sunt tot millia hominum Catholicae Ecclesiae aggregata; tot illustrium virorum victoriae, qui in illis provinciis, in quibus Evangelium predicavit, pro fide tuenda sanguinem profuderunt, hodieque profundunt; constantia & patientia, qua innumeri confessores inter acerbissimas persecutiones fidem tuentur. Illos Xaverius epistolarum suarum, sed actionum magis perfectionumque Apostolicarum documentis adhuc instruit; motum & impetum sectatoribus imprimit suis; precibus à Deo Opt. Max. efficacissimis opem impetratam demittit assidue. Quamobrem, ut Paulus Philippenses ac Thessalonicenses, ita Mastrillum aliosque imitatores & alumnos suos, omnesque eorum curam & industriam convertos ad Christum, jure Xaverius coronam appellare gloriamque suam potest. Quanta igitur ea, quamque gloriosa corona, quae per se amplissima, tot accedente virorum insignium operam, continentique per secula ipsa labore, ex hae pretiosis quasi lapidibus, aut sideribus contextitur & illustratur!

k Psal. 20.

l Apocal. 12.

CAPUT